

Kadernota 2010

Colofon

Uitgave gemeente Haarlem
Mei 2010

Informatie

Centrale nummer gemeente Haarlem: 023 – 511 5115
Internet: www.haarlem.nl; ook voor een digitale versie

Stadhuis, Grote Markt 2
Postbus 511
2003 PB Haarlem

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
1. Samenvatting en leeswijzer	7
2. Hoofdpijnen coalitieakkoord 2010-2014	9
3. Totstandkoming van de meerjarenraming 2011-2015	13
3.1 Inleiding	13
3.2 Uitgangspunten programmabegroting 2011-2015	14
3.3 Financiële ontwikkelingen	16
4. Investerings	21
5. Ombuigingen	23
5.1 Ombuigingen op het gebied van investeringen	23
5.2 Ombuigingen door het vergroten van efficiëntie	27
5.3 Ombuigingen op het gebied van taken en taakuitvoering	28
5.4 Ombuigingen op het gebied van subsidies en verbonden partijen	30
5.5 Ombuigingen op het gebied van woonlasten en overige inkomsten	31
5.6 Ombuigingen door herdefiniëren lokale rol van de overheid	32
5.7 Samenvatting ombuigingen 2011 – 2018	33
6. Belastingen en woonlasten	35
6.1 Algemene uitgangspunten tarievenbeleid	35
6.2 Inzicht in wettelijke ontwikkelingen	35
6.3 Haarlem vergeleken	36
6.4 Actuele ontwikkelingen belastingen en rechten in Haarlem	37
7. Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken	39
7.1 Doelmatigheidsonderzoek Sociale Zaken en Werkgelegenheid	39
7.2 De doelmatigheid van de besteding van de opbrengst van de afvalstoffenheffing	40
7.3 De kosten en toevoegde waarde van externe inhuur	40
7.4 De interne sturing en beheersing van gemeentelijk vastgoed	40
7.5 Onderzoek naar herijking onderhoudsbudgetten	41
8. Grond- en vastgoedbeleid	43
8.1 Kredietcrisis	43
8.2 Grondexploitaties	43
8.3 Overige vastgoedexploitaties (hoofdstuk 2 e.v.)	45
8.4 Erfpacht	45
8.5 Weerstandsvermogen vastgoedexploitaties	46
9. Risico's, reserves en voorzieningen en weerstandscapaciteit	47
9.1 Het Haarlemse beleidskader	47
9.2 Weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen	47
9.3 Berekening ratio weerstandsvermogen	48
9.4 Meerjarig verloop algemene reserve	49
10. Bedrijfsvoering	51
10.1 Organisatie-ontwikkeling	51
10.2 Digitalisering	51
10.3 Gemeentelijk huisvesting	52
10.4 Doorontwikkelnota planning en control	52
11. Voorstel	53
12. Besluit	55
Bijlagen	57
Bijlage 1: Investeringsplan 2010 - 2015	59
Bijlage 2: Meerjarenperspectief Grondexploitaties 2010	61
Bijlage 3: Begrippen en afkortingen	63

Voorwoord

Op 29 april jl. is het coalitieakkoord Het oog op morgen gepresenteerd aan de raad. Aan ons nieuwe college – bestaande uit wethouders van D66, PvdA, GroenLinks en VVD - de taak om de daarin opgenomen hoofdthema's en actiepunten de komende jaren ter hand te nemen.

De hoofdthema's uit het coalitieakkoord zijn:

Solide en daadkrachtig;

werken aan een gezonde financiële positie, een betrouwbare overheid, samen met actieve Haarlemmers, met een krachtige kleinere organisatie, aan een veilige en schone stad met verantwoorde gemeentelijke lasten en een internationaal georiënteerd bestuur;

Groen en duurzaam;

werken aan een klimaatneutrale stad, aan duurzame ruimtelijke ontwikkeling, mobiliteit en goede bereikbaarheid en versterking van de kwaliteit van groen en water;

Vitaal en ondernemend;

werken aan werk voor iedereen, goed onderwijs en aandacht voor cultuur, sport en recreatie;

Sociaal en betrokken;

dat iedereen meedoet, burgerparticipatie, verstandig werken in de Wmo, betaalbare woningen, aandacht voor jongeren en een eerlijk sociaal beleid.

Het zal u niet zijn ontgaan dat Nederlandse gemeenten het de komende jaren financieel moeilijk gaan krijgen. Het rijk gaat vanaf 2012 immers fors korten op de algemene uitkering uit het Gemeentefonds. In het coalitieakkoord wordt daarom terecht veel aandacht besteed aan hoe Haarlem die korting op gaat vangen. Het pakket aan ombuigingen dat in het coalitieakkoord op hoofdlijnen is benoemd, wordt in deze kadernota verder uitgewerkt. Wij beseffen ons dat er een aantal lastige keuzes in deze kadernota staat. Dat betekent dat de komende tijd een groot beroep zal worden gedaan op de politieke en bestuurlijke daadkracht van uw gemeenteraad en ons college. Het college zal na het zomerreces kernwaarden aan uw gemeenteraad presenteren, die leidend zijn in de uitvoering van het coalitieprogramma.

Wij zullen zorgvuldig en op een verantwoorde manier de bezuinigingsmaatregelen doorvoeren, waarbij we onder andere kijken naar het verhogen van de effectiviteit en efficiëntie van de gemeentelijke dienstverlening. Een ander uitgangspunt is dat mensen die kwetsbaar zijn worden ontzien.

Het college zal alle betrokkenen goed informeren over het hoe en waarom van de ombuigingsmaatregelen alsmede de solvabiliteitsverbetering en de schuldreductie.

Het realiseren van de ombuigingsopgave waarvoor Haarlem zich geplaatst ziet, is een gemeenschappelijke opgave van college, gemeenteraad en ambtelijke organisatie. Het college heeft er vertrouwen in dat ieder zich maximaal inzet om deze moeilijke taak te volbrengen.

De kadernota gaat logischerwijs over geld, maar beoogt een gezonde basis te leggen voor de maatschappelijke en economische ontwikkelingen van onze gemeente Haarlem. Het zorgt er voor dat de Haarlemmers en de ondernemers zich op hun plek voelen. Dat Haarlem een plaats is waar je graag komt.

De kadernota (met als bijlagen het Investeringsplan 2010-2015 als het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG) 2010 en de bestuursrapportage 2010-1 worden op 21, 22 en 24 juni aanstaande in de gemeenteraad behandeld.

College van Burgemeester & Wethouders
Haarlem, 11 mei 2010

1. Samenvatting en leeswijzer

De hoofdthema's uit het coalitieakkoord 2010-2014 "Het oog op morgen" zijn:

Solide en daadkrachtig;

werken aan een gezonde financiële positie, een betrouwbare overheid, samen met actieve Haarlemmers, met een krachtige kleinere organisatie, aan een veilige en schone stad met verantwoorde gemeentelijke lasten en een internationaal georiënteerd bestuur;

Groen en duurzaam;

werken aan een klimaatneutrale stad, aan duurzame ruimtelijke ontwikkeling, mobiliteit en goede bereikbaarheid en versterking van de kwaliteit van groen en water;

Vitaal en ondernemend;

werken aan werk voor iedereen, goed onderwijs en aandacht voor cultuur, sport en recreatie;

Sociaal en betrokken;

dat iedereen meedoet, werken aan maatwerk in de Wmo, betaalbare woningen, aandacht voor jongeren en een eerlijk sociaal beleid.

Het college zal na het zomerreces kernwaarden rondom haar besturen aan de gemeenteraad presenteren die leidend zijn in de uitvoering van het collegeprogramma.

In deze kadernota komen de hoofdthema's en actiepunten uit het coalitieakkoord aan de orde, en worden de ombuigingsvoorstellen financieel vertaald.

De voorgenomen bezuiningen van het rijk – die zich vertalen in een fors lagere algemene uitkering uit het Gemeentefonds - leiden ertoe dat Haarlem de komende jaren fors moet bezuinigen. Tot en met 2018 gaat het om € 35 miljoen aan ombuigingen bij een verondersteld economisch groeipercentage van 1%.

Echter, voor een gezonde financiële positie is het ook belangrijk dat Haarlem haar forse schuldenlast actief gaat verminderen.

Tezamen met de bijgestelde begroting 2010 laat de meerjarenraming 2011 - 2015 het onderstaand beeld zien. In de tabel zijn ook de financiële gevolgen van de bestuursrapportage 2010-1 meegenomen (inclusief de structurele doorwerking van de jaarrekening 2009), het investeringsplan 2010 – 2015 en een aantal overige ontwikkelingen.

Voor een uitgebreide toelichting op de tabel wordt in de laatste kolom verwezen naar de desbetreffende hoofdstukken deze kadernota.

	Omschrijving	Meerjarenraming 2010-2015. Budgettair effect (v (-) is voordelig n is nadelig)					Omschrijving
		2011	2012	2013	2014	2015	
	Begroting 2010-2014	-50 v	2.697 n	-231 v	-323 v	-323 v	
	Mutaties bestuursrapportage 2009-2	1.272 n	1.457 n	1.709 n	2.053 n	2.053 n	
	Uitkomsten na bestuursrapportage 2009-2	1.222 n	4.154 n	1.478 n	1.730 n	1.730 n	
	Mutaties:						
1	Bestuursrapportage 2010-1	-662 v	318 n	1.113 n	1.618 n	2.113 n	Zie berap 2010-1
2	Uitgangspunten voor de begroting 2011-2015	-700 v	-700 v	-700 v	-700 v	-700 v	Zie hoofdstuk 3
3	Coalitieakkoord 2010-2014	p.m	p.m	p.m	p.m	p.m	Zie hoofdstuk 2
4	Concept investeringsplan 2010-2015	-320 v	-2.432 v	-1.136 v	4.283 n	4.443 n	Zie hoofdstuk 3 en 4
5	Algemene uitkering en doeluitkeringen¹		4.250 n	8.500 n	12.750 n	17.000 n	Zie hoofdstuk 3
6	Overige ontwikkelingen	-750 v	-750 v	-750 v	-750 v	-750 v	Zie hoofdstuk 3
	Taakstelling ombuigingen	-1.210 v	4.840 n	8.505 n	18.931 n	23.836 n	
7	Voorgenomen ombuigingen	1.577 n	-6.831 v	-11.584 v	-18.933 v	-23.868 v	Zie hoofdstuk 5
	Uitkomst na ombuigingen	347 n	-1.991 v	-3.079 v	-2 v	-32 v	

¹Met een veronderstelde korting op algemene uitkering van € 27 miljoen in 2018

Leeswijzer

In deze kadernota komen de volgende onderwerpen aan de orde:

In *hoofdstuk 2* wordt ingegaan op het nieuwe coalitieakkoord “Het oog op morgen”;

Hoofdstuk 3 komt de bijgestelde meerjarenprognose voor de jaren 2011 tot en met 2015 aan de orde;

In *hoofdstuk 4* treft u de beleidsmatige aspecten aan van het investeringsplan; het investeringsplan 2010-2015 is opgenomen als bijlage bij deze kadernota (bijlage 1);

Hoofdstuk 5 gaat dieper in op de in het coalitieakkoord opgenomen ombuigingen voor de komende jaren;

In *hoofdstuk 6* wordt ingegaan op het belastingbeleid en de woonlasten;

De uitvoering van een aantal doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken komt in *hoofdstuk 7* aan de orde;

In *hoofdstuk 8* staan nieuwe ontwikkelingen in het grond- en vastgoedbeleid. Daarin staat een verwijzing naar het Meerjarenperspectief Grondbeleid 2010 (MPG). Het MPG verschijnt als bijlage bij de kadernota (bijlage 2);

Hoofdstuk 9 geeft met name inzicht in het weerstandsvermogen van de gemeente Haarlem en het verwachte verloop van de algemene reserve de komende jaren;

In *hoofdstuk 10* is aandacht voor organisatieontwikkeling, digitalisering, de nieuwe gemeentelijke huisvesting en verbetering van de bedrijfsvoering.

2. Hoofdpijnen coalitieakkoord 2010-2014

Eind april 2010 is het coalitieakkoord gepresenteerd. In dit akkoord kiest de nieuwe coalitie van Haarlem voor 'Het oog op morgen' als kernthema voor de komende vier jaar. Het gaat de coalitie om de toekomst van de inwoners van Haarlem en die van hun kinderen. Een toekomst met een groene, duurzame, ondernemende, sociaal betrokken en goed bestuurd stad, waarin de motor voor het stedelijk leven blijft functioneren en ook nog jaren mee kan. Hierbij is een gezond financieel beleid een belangrijke voorwaarde voor de toekomst van Haarlem. Het kernthema is nader uitgewerkt in een viertal hoofdthema's:

Solide en daadkrachtig;

werken aan een gezonde financiële positie, een betrouwbare overheid, samen met actieve Haarlammers, met een krachtige kleinere organisatie, aan een veilige en schone stad met verantwoorde gemeentelijke lasten en een internationaal georiënteerd bestuur;

Groen en duurzaam;

werken aan een klimaatneutrale stad, aan duurzame ruimtelijke ontwikkeling, mobiliteit en goede bereikbaarheid en versterking van de kwaliteit van groen en water;

Vitaal en ondernemend;

werken aan werk voor iedereen, goed onderwijs en aandacht voor cultuur, sport en recreatie;

Sociaal en betrokken;

dat iedereen meedoet, werken aan maatwerk in de Wmo, betaalbare woningen, aandacht voor jongeren en een eerlijk sociaal beleid.

Vanuit deze hoofdthema's heeft de coalitie de komende vier jaar een groot aantal acties voor ogen:

Solide en daadkrachtig

Een gezonde financiële positie • Sluitende financiële meerjarenraming • Actief verminderen schuldenlast (precario kabels/leidingen) • Rentevoordeel (zijnde 5% precario opbrengst 2011) voor nieuw beleid • Rekeningoverschot 50% schuldaflossing, 50% nieuw beleid/verminderen ombuigingen Betrouwbaar zijn • Dienstverlening op orde • Vraaggestuurd, servicegericht, toegankelijk, transparant • Elke buurt goed schoonhouden • Afval tijdig opruimd Actieve Haarlammers • Actief burgerschap • Doorgaan met de wijkcontracten • Actieve rol bewoners tegengaan overlast en verloedering • Participatie en inspraak die er toe doet • Nieuwe vormen van participatie en inspraak • Duidelijke rolverdeling overheid, partners en burgers	Een veilige en schone stad • Een schone, verzorgde en veilige stad • Inlopen van achterstallig onderhoud • Effectieve handhaving, zichtbaarheid politie in de wijk. • Actief jeugdbeleid • Begeleiding van jongeren als ze met justitie in aanraking komen Verantwoorde gemeentelijke lasten • Gemeentelijke vaste lasten rond gemiddelde vergelijkbare steden • OZB: + 3% (boven inflatie) • Afvalstoffen/rioolheffing kostendekkend • Parkeertarieven + 0,5% (boven inflatie) Een krachtige kleinere organisatie • Een kleine, slimme en flexibele overheid • Investeren in kwaliteit van de ambtelijke organisatie • Versterking van ICT, moderne interactieve website • Inhuur externe adviseurs beperken • Bureaucratie terugdringen en deregulering • Niet strategisch vastgoedbezit afstoten
---	---

Een internationaal georiënteerd bestuur • Millenniumaanpak, jumelages, stedenbanden voortzetten • Meer aandacht voor Europa (regels, geld, kennis)	• Beheer vastgoed splitsen van overige grondzaken • Diversiteit in alle lagen van de organisatie
--	---

Groen en duurzaam

Een klimaatneutrale stad • Actieplan Klimaatneutraal • CO² reductie en monitor • Duurzaamheidtoets en -paragraaf investeringen • Cross-overs met werk, mobiliteit en economie • Mogelijkheid duurzaamheidcentrum • Onderzoek lokale energiedienst Duurzame ruimtelijke ontwikkeling • Ruimtelijke kwaliteit boven verdichting. • Geen aantasting groen in en rond de stad • Westelijk tuinbouwgebied voor tuinbouw, agrarische ondernemers, recreatie en natuur • Heroverweging bouwprojecten • Structuurplan herzien (openbare ruimte, groenstructuur) • Vervangen woonvisie • Wijkverbetering Schalkwijk, Haarlem-Oost en Delftwijk Duurzame mobiliteit en goede bereikbaarheid • Bereikbaarheid duurzaam verbeteren • Fietsgebruik en openbaar vervoer stimuleren • Betere fietsvoorzieningen (stallingen, routes)	• Inzet op aansluiting regio • (H)OV, Lightrail • Groei autoverkeer in de stad afremmen • Autoluwe binnenstad • Doorstroming autoverkeer; <i>om</i> ipv <i>door</i> de stad • Uitbreiding parkeervoorziening oostkant binnenstad • Prins Bernhardlaan onder spoor door naar Oudeweg • Amsterdamsevaart teruggeven aan de buurt • Onderzoek elektrisch vervoer en centrum voor goederendistributie Versterking van de kwaliteit van groen en water • Behoud groene zoom • Versterken bomen, plantsoenen, parken en perken • Bevorderen biodiversiteit • Ondersteunen burgers (groener maken eigen straat) • Groenarme wijken groener maken • Een fraaie, goed onderhouden Haarlemmer Hout • In de hele stad ondergrondse afvalcontainers • Groenparagraaf in gebiedsvisies en plannen (45m²/pw) • Herinrichting Reinaldapark afmaken
--	---

Vitaal en ondernemend

Werk voor iedereen • Werkgelegenheid binnen stadsgrenzen en in regio • Ondernemers aantrekken en faciliteren • Regelgeving terugdringen • Bedrijven Waarderpolder houden (milieu)ruimte • Haarlem wordt de beste winkelstad van Nederland • Deregulering • Vrije horecasluiting i.o. partners en politie • Duurzaam en maatschappelijk ondernemen • Betaalbare bedrijfspanden startende ondernemers • Eén culturele broedplaats mogelijk maken • Taskforce arbeidsmarkt, actieve rol ondernemersloket • Participatie banen (50/4jr) en stageplaatsen (80/pjr) • Groene werkgelegenheid	• Voldoende huiswerkbegeleiding • Goede, goed onderhouden en goed geoutilleerde schoolgebouwen • Verkeersveiligheid rond scholen • Binnenklimaat scholen • Uitvoering strategisch huisvestingsplan onderwijs • Samenwerking onderwijs, werkgevers, gemeente • Voldoende stageplaatsen • Brede School stimuleren • Onderzoek tweede (zelfstandig) gymnasium • Steun initiatieven ochtend- en weekendscholen • Positief t.o.v. campus Westelijke Randweg
---	--

• Creatieve bedrijvigheid Goed onderwijs • Actieve aanpak schooluitval • Verbeteren zwakke scholen • Aansluiting voorschoolse educatie, basisonderwijs en naschoolse opvang • Aanpakken achterstand bij heel jonge kinderen	Aandacht voor cultuur, sport en recreatie • Cultuurprogrammering van podia en musea • Behoud terugkerende evenementen • Invzetten op Nieuwe Energie • Clustering beheer en onderhoud cultuurgebouwen • Bundeling/herhuisvesting voorzieningen onderzoeken • Meer recreatie langs het water • Gezamenlijk onderkomen Volksuniversiteit, H'art, Muziek-school + dependance Schalkwijk
--	---

Sociaal en betrokken

Meedoen • Mensen aansporen mee te doen en elkaar te helpen • Actief samenwerken • Belang van vrijwilligerswerk • Bedrijfsleven, MKB, verenigingen/organisaties aansporen • Bindende rol van cultuur en sport • Ondersteuning maatschappelijke rol sportverenigingen • Actieve benadering ouderen • Sport en cultuur bereikbaar voor lage inkomens • Jeugdsportpas en Jeugdcultuurpas • Emancipatie, integratie en diversiteit Maatwerk in de Wmo • Maatwerk en wijkgericht • Een rond de cliënt georganiseerde benadering • Stimulerende, faciliterende en regisserende taak • Respijtzorg mantelzorgers • Betaalbare voorzieningen Betaalbaar wonen • Kernvoorraad 18.000 betaalbare huurwoningen • Betaalbaar bouwen (30% koop/huur stedelijk niveau) • Leegstand bestrijden • Levensloopbestendig bouwen • Gevarieerd woningaanbod	• Ruimte voor bouwen in het middensegment • Scheefwonen aanpakken, bijv exp. huur naar draagkracht • Woonhotel voor spoedzoekers • Meer startersleningen • Betaalbare woningen speciaal voor jongeren Aandacht voor jongeren • Werk, stages en gecombineerde leerwerktrajecten • Lange termijnvisie jongerenwerk • Permanente locaties jongerenwerk Centrum, Noord, Schalkwijk • Aandacht zwerfjongeren (crisis- en vervolgovang, activering- en participatie) Een eerlijk sociaal beleid • Schulppreventie, -sanering en -hulpverleningsbeleid • Effectieve snelle schuldhulpverlening • Snelle afhandeling bijstandsaanvragen • Steun voor wie het niet alleen redt • Maatwerk (ipv categorale benadering) • Actieve uitstroom uit bijstand bevorderen • Minimaregelingen handhaven op huidig niveau • Zorg verslaafden en dak- en thuislozen incl. dwang en drangmiddelen Dierenwelzijn • Aanpassen beleid
--	---

Een gezonde financiële positie

Bovenstaande beleidsintenties en acties vormen de prioriteiten voor deze collegeperiode. Dit ondanks de omvangrijke bezuinigingen die vanuit het rijk op Haarlem (en andere gemeenten) afkomen. De komende vier jaar wil de coalitie op een zorgvuldige manier omgaan met het geld dat de gemeente van haar inwoners, bedrijven en van de rijksoverheid ontvangt. De problemen van nu worden niet opgelost over de rug van toekomstige generaties. Het bestuur zal krachtig reageren op de rijksombuigingen. Dat betekent concreet dat Haarlem de komende jaren fors zal bezuinigen. Tot en met 2018 gaat het om € 35 miljoen aan ombuigingen bij een verondersteld economisch groeipercentage van 1%.

Een gezonde financiële positie betekent ook dat Haarlem haar forse schuldenlast actief gaat verminderen/de solvabiliteit verbetert.

De coalitie heeft de noodzakelijke en voorgenomen ombuigingen uitgewerkt op een aantal thema's zoals aangegeven in hoofdstuk 5. Veel van de voorgestelde maatregelen moeten nog worden uitgewerkt. Voor sommige onderdelen is zelfs uitgebreid onderzoek noodzakelijk. Alle genoemde bedragen zijn dan ook indicatief, net als het jaar van realisatie van de ombuiging. Echter, het totaal bedrag aan ombuigingen is niet zacht; waar een maatregel te weinig oplevert moet dit worden gecompenseerd door andere maatregelen. De bij aflossing van de schuld, door de inzet van precario op ondergrondse kabels en leidingen, structureel vrijvallende rentelasten, zijnde 5% van de precario opbrengst 2011 (dit betreft een vast structureel bedrag van ca. € 200.000 per jaar), worden bestemd voor nieuw beleid. Eventuele meevallers (zoals een overschot op de jaarrekening) worden gebruikt voor het verminderen van de schuldenlast/verbeteren van de solvabiliteit (50%) en voor zowel nieuw beleid als het gericht verlagen van de ombuigingsopgave (samen ook voor 50%). Ondanks het feit dat er niet veel geld is voor nieuw beleid, wil de coalitie de bakens wel verzetten. Dit maakt dat verschuivingen zullen worden aangebracht in de bestaande begroting, zodat de speerpunten van dit akkoord kunnen worden gerealiseerd.

Beslispunt

Het college stelt de raad voor om akkoord te gaan met de hoofdthema's en actiepunten uit het coalitieakkoord "Het oog op morgen", waaronder het actief verminderen van de schuldenlast/verbeteren van de solvabiliteit van de gemeente Haarlem.

3. Totstandkoming van de meerjarenraming 2011-2015

3.1 Inleiding

Na de scherpe recessie in 2008 en de eerste helft van 2009 lijkt de wereldeconomie de weg naar boven weer te hebben gevonden. Dit herstel is o.a. het gevolg van de aantrekkende internationale handel, van de fiscale - en andere ondersteunende - maatregelen die in een aantal landen zijn getroffen en van verruimde monetaire condities. De keerzijde van de medaille is evenwel dat veel landen, waaronder Nederland, zich fors in de schulden hebben gestoken en dat de begrotingstekorten dientengevolge sterk zijn toegenomen. Omdat voor de landen die zijn aangesloten bij de Europese Unie de afspraak geldt dat het begrotingstekort maximaal 3% mag bedragen, zal er in de komende jaren bezuinigd moeten worden om weer onder deze norm uit te komen.

In Nederland is door de rijksoverheid voor 2009 en 2010 ruim € 6 miljard extra uitgetrokken ter stimulering van de economie. Mede daardoor loopt het begrotingstekort in 2010 naar verwachting op tot ruim 6%. Om dit tekort in de jaren 2011 en volgende terug te dringen zijn ingrijpende bezuinigingen nodig. In eerste instantie is het rijk daarbij uitgegaan van een bezuinigingspakket ter grootte van € 35 miljard. In de onlangs gepubliceerde Economische Verkenning 2011 – 2015 van het CPB is de omvang van de benodigde bezuinigingen berekend op € 29 miljard.

Ter invulling van de bezuinigingstaakstelling zijn eind 2009 twintig ambtelijke werkgroepen ingesteld die voorstellen moeten formuleren. Deze kwamen in april beschikbaar; politieke besluitvorming zal plaatsvinden door het nieuwe kabinet.

Een deel van de rijksbezuinigingen zal zonder twijfel neerslaan bij de gemeenten in de vorm van een lagere uitkering uit het gemeentefonds en via kortingen op specifieke uitkeringen.

Het hangt van de politieke besluitvorming af wanneer en met welke intensiteit de effecten voor gemeenten voelbaar zullen worden. Voorlopig wordt er van uitgegaan dat de korting op het gemeentefonds kan oplopen tot € 2,7 miljard in 2018. Voor Haarlem zou dat neerkomen op € 27 miljoen.

De uiteindelijke tekortreductie waar het rijk toe besluit hangt in belangrijke mate af van de ontwikkeling van de economische groei in de komende jaren. Hoe hoger deze groei hoe lager het bedrag dat bezuinigd behoeft te worden. Bij het onderdeel algemene uitkering (par. 3.3.5) wordt hier nader op ingegaan.

Naast de verwachte korting op het gemeentefonds zullen hoogstwaarschijnlijk ook de specifieke uitkeringen die gemeenten ontvangen worden getroffen door rijksbezuinigingen. Op voorhand is geen inschatting te maken van de aard en de omvang van deze bezuinigingen en de betekenis ervan voor gemeenten.

Afgezien van de kortingen van rijkswege heeft de gemeente als gevolg van de economische crisis ook te maken met per saldo lagere inkomsten uit grondexploitatie en bouwleges. De verwachte stijging van de bijstandsuitgaven blijven in Haarlem (nog) uit gelet op het feit dat het aantal bijstandsgerechtigden in 2009 niet is toegenomen. Daarmee steekt Haarlem gunstig af bij gemeenten van vergelijkbare grootte en bij de landelijke ontwikkeling.

In het kader van het opstellen van de meerjarenraming zijn de geschetste landelijke en lokale ontwikkelingen zo goed mogelijk in kaart gebracht en financieel vertaald naar de Haarlemse situatie. Daarbij geldt dat de ramingen voor met name de jaren na 2011 nog met veel onzekerheden zijn omgeven.

In dit hoofdstuk wordt voorts ingegaan op uitgangspunten die worden gehanteerd bij het opstellen van de meerjarenraming voor de periode 2011 – 2015, zoals de loon- en prijsontwikkeling en de uitkomst van het nieuwe coalitieakkoord 2010 – 2014 “Het oog op morgen”. Als onderdeel van de meerjarenraming wordt daarnaast ook ingegaan op de financiële ontwikkelingen die voortvloeien uit de Bestuursrapportage 2010-1, het investeringsplan 2010 – 2015, de algemene uitkering en doeluitkeringen, en overige ontwikkelingen vanaf 2011.

3.2 Uitgangspunten programmabegroting 2011-2015

De totstandkoming van de programmabegroting gebeurt zowel top-down als bottom-up.

Top-down

De programmabegroting 2011-2015 wordt opgesteld binnen de eerder vastgelegde beleidsmatige en financiële kaders. In deze top-down-benadering is de kadernota 2010 het startpunt voor de begroting.

De kaders van de begroting 2011 worden gevormd door:

- het nieuwe coalitieakkoord 2010 – 2014 en de voorgenomen bezuinigingen;
- het door de raad vastgestelde meerjarenraming 2010-2014;
- de door de raad vastgestelde beleidswijzigingen na vaststelling van de programmabegroting 2010;
- de meest recente informatie over de algemene uitkering;
- de inventarisatie van de meerjarige ontwikkeling van het aantal inwoners, woningvoorraad en bedrijvensvoorraad (april);
- de verwachte loon- en prijsontwikkeling voor 2011-2015;
- de bestaande meerjarenraming;
- het investeringsplan 2010-2015.

Vanuit de keuzes die de gemeenteraad bij de kadernota maakt, worden de programma's en beleidsvelden van de programmabegroting 2011-2015 samengesteld, waarna het een taak van het college, de directie en de afdelingsmanagers is om de keuzes die de raad in de kadernota heeft gemaakt door te vertalen naar productniveau en de daar onderliggende budgetten.

Bij uitgangspunten in deze paragraaf worden nog niet de ombuigingsvoorstellen betrokken die in hoofdstuk 5 aan de orde komen.

Bottom-up

Voor de going-concernwerkzaamheden geldt een bottom-upbenadering. Bij deze benadering ligt het startpunt bij de budgetten van de afdelingen en maakt elke afdeling een inschatting van de uit te voeren taken en de daarmee gepaard gaande kosten en opbrengsten. Bij het opstellen van deze ramingen wordt uitgegaan van deze kadernota en wordt de budgetuitputting in voorgaande jaren betrokken.

Bepaling loon- en prijsontwikkeling voor het komende begrotingsjaar 2011

Jaarlijks wordt in de kadernota vastgelegd op welke wijze loon- en prijsontwikkelingen in de meerjarenbegroting worden verwerkt. Vorig jaar, bij de kadernota 2009, werd besloten om hierbij als uitgangspunt te kiezen dat voor zowel de baten als de lasten in de meerjarenraming (2012-2015) het loon- en prijspeil van het begrotingsjaar (2011) wordt gehanteerd. Daarmee wordt een meerjarenbegroting in constante prijzen opgesteld. Dit is een gebruikelijke methodiek bij veel andere gemeenten. Hiertoe werd besloten omdat door de huidige en snel veranderende macro-economische omstandigheden de voorspellende waarde voor de jaren na het begrotingsjaar gering is. En bovendien zijn door de wisselende percentages jaarschijven minder goed vergelijkbaar.

Op basis van het Centraal Economisch Plan voor 2010 worden voor de begroting 2011 de navolgende ramingsgrondslagen geraamd.

De loonkosten voor het komende jaar worden als regel gebaseerd op de laatst vastgestelde CAO. De daaruit voortvloeiende salarisontwikkelingen en werkgeverslasten worden in de begroting geraamd. Op het moment van het opstellen van deze kadernota waren de CAO- onderhandelingen nog niet afgerond. De werkgevers willen voor 2010 en 2011 de nullijn volgen en de bonden vragen om een loonsverhoging per 1-6-2009 van 1,5%. Voor 2010 wordt een loonstijging van 0% geraamd en voor 2011 een loonstijging van 0,5% geraamd

De materiële kostencompensatie die bij de uitgangspunten wordt gehanteerd is ontleend aan het Centraal Economisch Plan van 2010.

Uitgangspunt is dat er geen automatische compensatie wordt toegekend, maar dat een reservering plaatsvindt voor die gevallen waarbij de budgethouder kan aantonen dat een verhoging noodzakelijk is.

Bij de aanbidding van de begroting kan een correctie worden aangebracht als uit de Macro Economische Verkenningen (medio september 2010) blijkt dat percentages voor loon- of prijsontwikkelingen afwijken. Als het percentage lager is dan nu geraamd zullen de materiële budgetten daar daadwerkelijk op worden aangepast. Bij een hoger percentage gebeurt de aanpassing door middel van een stelpost.

Het prijspeil van de investeringsramingen in het investeringsplan 2010-2015 is geactualiseerd. Op basis van de meest recente ramingen van het Centraal Planbureau (CPB) van maart 2010 bedraagt het inflatiepercentage van bruto overheidsinvesteringen voor de jaren 2010 en 2011 1½ %.

Voor subsidies van minder dan € 45.000 wordt voor 2011 geen kostencompensatie toegekend. Bij subsidies boven dat bedrag vindt een weging plaats, waarbij de loonkostenstijging voor 70% en de materiële lastenstijging voor 30% meetelt. Het percentage voor deze subsidies bedraagt derhalve 0,8%. Er vindt achteraf geen verrekening plaats op basis van de werkelijke materiële of loonkosten.

Voor de Haarlemse begroting is het van belang dat aan Haarlemse verbonden partijen dezelfde uitgangspunten hanteren als Haarlem. Bovenstaande uitgangspunten zullen dan ook worden ingebracht in de besturen van betrokken verbonden partijen, zoals Veiligheidsregio Kennemerland (VRK), Frans Halsmuseum, Bibliotheek en Paswerk.

De rente zal naar verwachting wel gaan oplopen, maar voor 2011 worden nog geen grote stijging verwacht. De rente op de geldmarkt wordt geraamd op 2,5% en voor de kapitaalmarkt op 4,25%.

Voor belastingen en rechten wordt het inflatiepercentage aangehouden dat voortvloeit uit de hiervoor al genoemde publicaties; dat wil zeggen 1,5%. Voor heffingen geldt dat een compensatie alleen aan de orde is, als dit binnen de grenzen van kostendekkendheid blijft. De belastingvoorstellen worden echter pas in december voorafgaand aan het begrotingsjaar vastgesteld. Daarom verdient het aanbeveling dat de raad het college machtigt de percentages voor de belastingen (OZB, hondenbelasting, toeristenbelasting en precariobelasting) nog te kunnen aanpassen als het inflatiepercentage dat dan bekend is, meer dan 0,5% afwijkt dan waarvan in de voorstellen is uitgegaan.

Deze aanpassing vindt dan mogelijk plaats nadat de begroting door de raad is vastgesteld.

De overige inkomsten, zoals huren en pachten, worden eveneens verhoogd met 1,5%.

Conform eerder besluitvorming wordt in de kadernota op voorhand geen geld voor areaaluitbreiding geraamd. Bij infrastructurele investeringsvoorstellen zullen ook nadere voorstellen worden gedaan over de budgettaire gevolgen voor de onderhoudsramingen.

Voor de begroting 2011 de volgende uitgangspunten geraamd:

Omschrijving	Uitgangspunten
Loonontwikkelingen (inclusief sociale lasten)	0,50%
Materiële uitgavenstijging (exploitatie en investeringen) ¹	1,50%
Subsidies onder de € 45.000	0,00%
Subsidies boven de € 45.000 ²	0,80%
Lange rente nieuwe leningen	4,25%
Renteomslag	5,00%
Belastingen en overige inkomsten	1,50%
Specifieke uitgangspunten voor grondexploitatie (MPG) ³	
Stijging kostencomponent (mix loon-, uitbestedings- en bouwkosten)	3,00%
Renteomslag	5,00%
Overige eigen inkomsten	2,00%

¹ Compensatie wordt alleen toegepast als noodzaak door budgethouder kan worden aangetoond

² Berekening is als volgt: lonen 0,5% x 0,7 en materieel 1,5 % x 0,3

³ De uitgangspunten voor grondexploitaties worden bepaald voor projecten met een zeer lange doorlooptijd. De percentages gelden voor een 10-jaarsgemiddelde.

Beslispunt

Het college stelt de raad voor om akkoord te gaan met voorgestelde uitgangspunten voor de begroting 2011.

3.3 Financiële ontwikkelingen

In de samenvatting (hoofdstuk 2 van deze kadernota) is een tabel opgenomen met de bijgestelde meerjarenraming voor de programmabegroting 2011-2015.

Vertrekpunt is de laatste door de gemeenteraad in december 2009 vastgestelde meerjarenraming (de 1^e suppletoire begrotingswijziging die is opgesteld naar aanleiding van de besluitvorming over de 2e bestuursrapportage 2009). Die raming wordt geactualiseerd met financiële gevolgen op basis van:

- Bestuursrapportage 2010-1
- Uitgangspunten programmabegroting 2011-2015
- Investeringsplan 2010-2015
- Algemene uitkering en doeluitkeringen
- Overige ontwikkelingen vanaf 2011

De toelichtingen op de ontwikkelingen zijn opgenomen na de tabel.

Omschrijving	Meerjarenraming 2010-2015. Budgettair effect (v (-) is voordelig n is nadelig)				
	2011	2012	2013	2014	2015
Begroting 2010-2014	-50 v	2.697 n	-231 v	-323 v	-323 v
Mutaties bestuursrapportage 2009-2	1.272 n	1.457 n	1.709 n	2.053 n	2.053 n
Uitkomsten na bestuursrapportage 2009-2	1.222 n	4.154 n	1.478 n	1.730 n	1.730 n
1 Bestuursrapportage 2010-1	-662 v	318 n	1.113 n	1.618 n	2.113 n
2 Uitgangspunten voor de begroting 2011-2015					
Loonsom (cao-ontwikkelingen)	-700 v	-700 v	-700 v	-700 v	-700 v
3 Coalitieakkoord 2010-2014	p.m	p.m	p.m	p.m	p.m
4 Investeringsplan 2010-2014	-320 v	-2.432 v	-1.136 v	4.283 n	4.443 n
5 Algemene uitkering en doeluitkeringen					
a - lagere algemene uitkering i..v.m. rijksombuigen		4.250 n	8.500 n	12.750 n	17.000 n
b - andere verdeling WMO-gelden	p.m	p.m	p.m	p.m	p.m
6 Overige ontwikkelingen					
a Onderhoudsnormen voor de openbare buitenruimte	p.m	p.m	p.m	p.m	p.m
b Risico's grote projecten	p.m	p.m	p.m	p.m	p.m
c Bouwleges	-500 v	-500 v	-500 v	-500 v	-500 v
d Initiatievenbudget Vastgoed	-250 v	-250 v	-250 v	-250 v	-250 v
Totaal ombuigingstaakstelling (zie hoofdstuk 5)	-1.210 v	4.840 n	8.505 n	18.931 n	23.836 n

Toelichting op mutaties in de tabel

1. Bestuursrapportage 2010-1

In de tabel wordt het totaal van de structurele doorwerking van de financiële afwijkingen uit de eerste bestuursrapportage 2010 samengevat. Hierin is ook de structurele doorwerking van de uitkomst van de jaarrekening 2009 verwerkt.

Voor een toelichting wordt verwezen naar de bestuursrapportage 2010-1.

2. Uitgangspunten programmabegroting 2011-2015

In de vigerende begroting 2010 is een salarisraming opgenomen van 1% per 1-1-2010 en 0,5 % per 1-6-2010. Voor 2010 en 2011 kan, in overeenstemming met het bod van college van Arbeidszaken, de nullijn worden aangehouden. Voorzichtigheidshalve ramen wij in onze begroting een stijging van 0,5%. Dat betekent dat de loonkosten per saldo € 700.000 neerwaarts worden aangepast.

3. Coalitieakkoord 2010-2014

Verwezen wordt naar hoofdstuk 2 van deze kadernota.

4. Investeringsplan 2010-2015

In onderstaande wordt het totaal van de financiële doorwerking van het investeringsplan samengevat. Voor een uitgebreidere toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 4 van deze kadernota.

bedragen x € 1000

Omschrijving	Kapitaallasten					
	Budgettaire effect (v (-) is voordelig n is nadelig)					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Actualisatie IP 2009-2014	-3.831	-1.809	-3.035	-2.627	-2.545	-1.108
Reeds genomen besluiten aanvullend IP 2009- 2014	-702	-809	-105	430	820	808
Nieuwe investeringen						
- Vervangingsinvesteringen	0	15	23	62	228	219
- Uitbreidingsinvesteringen	0	34	319	313	301	330
- Investerings t.l.v. stelposten	-11	-9	-9	-9	-8	-8
Actualisatie kredieten ICT/Huisvesting	-431	-17	161	436	2.277	2.193
Mutatie dekking exploitatie	-1.366	-601	-3.278	-3.446	-3.959	-3.925
Mutaties staat van activa	3.043	2.876	3.492	3.706	7.169	5.935
Totaal verschil	-3.299	-320	-2.432	-1.136	4.283	4.443

5. Algemene uitkering en doeluitkeringen

A. Algemene uitkering

Sinds 1998 geldt de afspraak dat de omvang van het gemeentefonds meegroeit met de ontwikkeling van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven. Met het oog op de bestrijding van de economische crisis in de vorm van omvangrijke steunmaatregelen door het rijk, is in april 2009 in het zgn. aanvullende bestuursakkoord tussen het rijk en de VNG afgesproken dat voor de jaren 2009 – 2011 wordt afgestapt van deze koppeling. Het accres voor 2010 en 2011 is vastgesteld op € 75 miljoen. Dit accres wordt later niet meer bijgesteld. Daarnaast is voor 2010 incidenteel € 90 miljoen beschikbaar gesteld.

Door de economische crisis en de daarmee samenhangende grote onzekerheid over de economische ontwikkeling voor de komende jaren, is het de fondsbeheerders niet gelukt om voor de jaren na 2011 met een raming van het accres te komen.

Daarbij speelt ook dat er in 2011 nieuwe verkiezingen worden gehouden, met alle mogelijke financiële consequenties van dien voor gemeenten. Ook vindt er in 2010 een evaluatie plaats van de normeringssystematiek, waarbij het nog maar de vraag is of deze ongewijzigd van kracht blijft.

Dat alles heeft er toe geleid dat in de mei- en septembercircularis 2009 voor de jaren na 2011 wordt gewerkt met een p.m. – raming. Dat vertaalt zich in een nominaal accres van nul. Er wordt met andere woorden geen enkele compensatie geboden voor loon- en prijsstijgingen.

Door de recessie dalen rijksbelastinginkomsten en stijgt het rijksbegrotingstekort. Het rijk verwacht voor 2010 een begrotingstekort van ruim 6% (ca. € 35 miljard). De Europese Unie accepteert echter maximaal 3% tekort. Het kabinet heeft daarom twintig commissies opdracht gegeven bezuinigingsmogelijkheden te zoeken op evenzoveel beleidsterreinen, waarin in totaal € 175 miljard per jaar omgaat. Elke commissie heeft een variant ontwikkeld met tenminste een bezuiniging van 20 procent. Samen gaat het dus maximaal om € 35 miljard per jaar. Uit de resultaten van die zoekopdracht zal het nieuwe kabinet, waarschijnlijk pas na de zomer, een keuze maken.

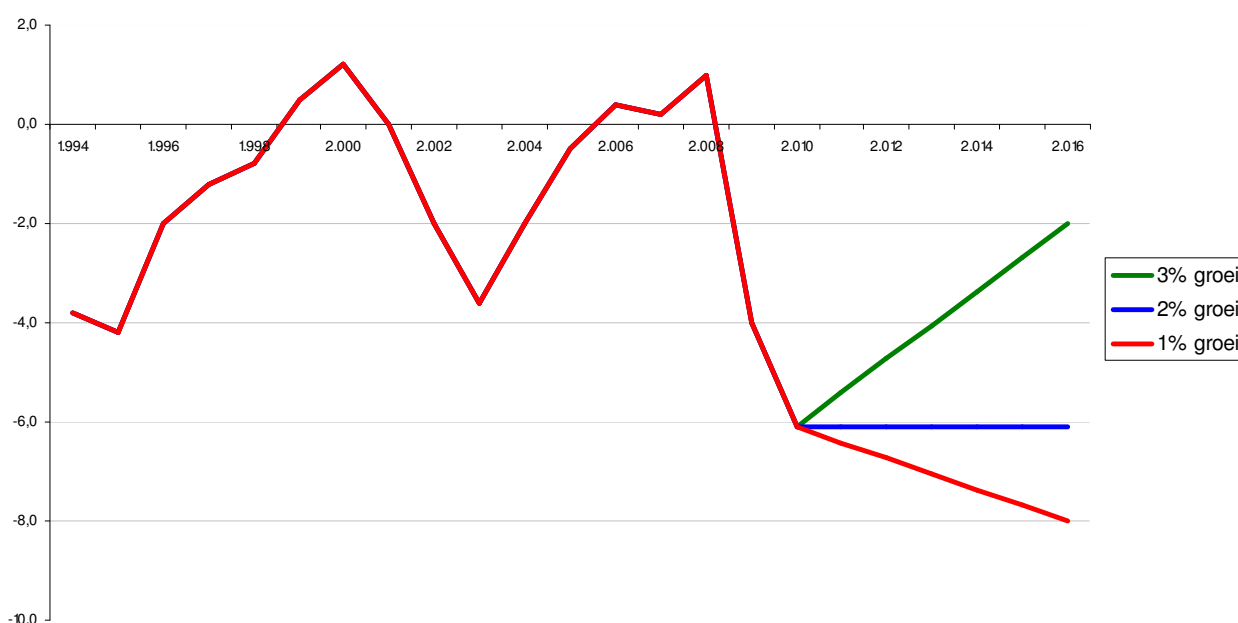
In lijn met het aanvullend bestuursakkoord dat in het voorjaar van 2009 is gesloten tussen het rijk en de gemeenten delen gemeenten vanaf 2012 mee in de rijksbezuinigingen en worden deze gefaseerd doorgevoerd.

Het is waarschijnlijk dat de ombuigingstaakstelling lager zal uitvallen dan de aanvankelijk geraamde € 35 miljard. Zo heeft het CPB onlangs (april 2010) een berekening gemaakt waaruit blijkt dat de noodzakelijke ombuiging uitkomt op € 29 miljard per 2018.

In de Wet Tekortreductie Rijk en Medeoverheden (Wet TREM) is vastgelegd dat het tekort met ingang van 2011 stapsgewijs zal worden teruggebracht. Met het oog daarop gaat Haarlem uit van een gefaseerde invoering van de korting op het gemeentefonds. Voor de effecten op het gemeentefonds zijn er drie scenario's doorgerekend:

- Bij 3% structurele economische groei vanaf 2010 zijn er geen rijksbezuinigen nodig. Het tekort komt vanzelf binnen de bandbreedte. Deze economische groei lijkt niet realistisch.
- Bij 2% economische groei moet het rijk circa € 18 miljard bezuinigen om het tekort binnen de bandbreedte te brengen. Conform de normeringsystematiek van het gemeentefonds daalt de uitkering aan Haarlem met € 18 miljoen.
- Bij 1% groei moet € 30 miljard worden bezuinigd. Conform de normeringsystematiek van het gemeentefonds daalt de uitkering aan Haarlem met € 30 miljoen.

Figuur 1 Begrotingstekort van het rijk in procenten BBP

(De y-as geeft het begrotingstekort van het rijk in procenten en de x-as de kalenderjaren.)

Uit de berichtgeving van de VNG op 9 april 2009 blijkt dat de korting op de algemene uitkering tot 2015 zal oplopen tot € 1,7 miljard. Voor de korting na 2015 is er nog geen informatie. Voor Haarlem betekent dit een korting op de gemeentefondsuitkering die in 2015 oploopt tot € 17 miljoen; d.w.z. vanaf 2012 circa € 4,25 miljoen per jaar.

B. Doeluitkeringen

De resultaten van de verfijning van het verdeelmodel Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) zijn medio maart 2010 bekend geworden. Dat leidt voor Haarlem tot een nadeel van ruim € 1,9 miljoen. Het rijk is voornemens om de nieuwe verdeelmodel m.i.v. 2011 in te voeren. Gelet op eerdere afspraken rond de Wmo en de jaarlijkse onderuitputting die tot nu toe is opgetreden van circa € 3 miljoen is het uitgangspunt dat deze korting binnen het beschikbare Wmo-budget wordt opgevangen.

Over mogelijke kortingen op overige doeluitkeringen valt op dit moment nog weinig te zeggen. Dat hangt af van de aanbevelingen van de ambtelijke werkgroepen en de politieke besluitvorming daarover.

6. Overige ontwikkelingen vanaf 2011

a. Onderhoudsnormen openbare buitenruimte

Zie paragraaf 7.5 van deze kadernota.

b. Risico's grote projecten

Zie hoofdstuk 9 van deze kadernota en hoofdstuk 3 van de bestuursrapportage 2010-1

c. Bouwleges

De bouwleges ontwikkelen zich minder negatief dan in de kadernota 2009 werd aangenomen (structureel € 500.000 voordelig).

d. Initiatievenbudget Vastgoed

Naast het concernbrede initiatievenbudget heeft ook de afdeling Vastgoed een eigen initiatievenbudget. Omdat het concernbrede budget toereikend is, wordt het budget van Vastgoed afgeraamd (structureel € 250.000 voordelig).

Bovenstaande ontwikkelingen leiden tot een begrotingstekort dat in 2015 oploopt tot bijna € 24 miljoen. In het hoofdstuk 5 wordt ingegaan op de maatregelen en procedure om dit tekort om te buigen naar een materieel sluitende meerjarenbegroting.

Beslispunt

Het college stelt de raad voor om kennis te nemen van de structurele financiële doorwerking van de eerste bestuursrapportage 2010, het coalitieakkoord, de financiële gevolgen van het investeringsplan 2010-2015 en de overige financiële ontwikkelingen, en deze te verwerken in de meerjarenraming 2011 - 2015.

4. Investeringsplan

Het investeringsplan bevat alle investeringen die de gemeente in de periode 2010-2015 wil gaan uitvoeren. De gemeenteraad stelt met het investeringsplan zowel de planning voor de periode 2010-2015 vast als de hoogte van de bedragen. Het investeringsplan 2010 – 2015 is als los boekje (bijlage 1 bij deze kadernota) gevoegd. In het bijgevoegd investeringsplan wordt inzicht gegeven in de afzonderlijke investeringen. Per investering wordt aangegeven wat de status van de investering is (A-reeds besloten door de raad, B-gemandateerd aan college of C-raadsbesluit volgt) en hoe de kapitaallasten worden gedekt (door heffingen of door de algemene middelen).

De basis voor het investeringsplan wordt gevormd door het investeringsplan 2009-2014. Uitgaande van het investeringsplan van vorig jaar zijn de kapitaallasten (rente en afschrijving) opnieuw berekend, waarmee een “basisplan” 2010 – 2015 ontstaat. Daaraan zijn toegevoegd:

- een aantal nieuwe onvermijdelijke uitbreidingsinvesteringen, waartoe de gemeenteraad nog niet eerder heeft besloten;
- een aantal vervangingsinvesteringen;
- actualisaties van investeringsramingen;
- reeds genomen besluiten aanvullend op het investeringsplan van vorig jaar, waartoe de gemeenteraad op een eerder moment heeft besloten.

De uitbreidingsinvesteringen zijn:

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Investeringsplan						Kapitaallasten				
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015
Zelfbedieningsbalie Raakspoort	50	100	25	25			3 n	8 n	9 n	50 n	
Voorbereiding Basisregistratie Grootchalige Basiskaart-implementatie	80	20					4 n	25 n	24 n	23 n	22 n
Archiefruimte stadhuis	300						30 n	29 n	29 n	28 n	27 n
Toegankelijk maken bushaltes lijn 73 (gedekt door subsidie)	840							0	0	0	0

De belangrijkste vervangingsinvesteringen zijn:

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Investeringsplan						Kapitaallasten				
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015
Vervangingsinvesteringen Schouwburg cf. vastgesteld onderhoudsplan			650							163 n	156 n
Vervangingsinvesteringen podia cf. vastgesteld onderhoudsplan						1.748					
Kassasysteem (vervanging software en migratie bestanden)						75					
Pinautomaten balie i.v.m. verlopen certificering				25						6 n	6 n
Parkeerautomaten kentekenparkeren	1.000							250 n	240 n	230 n	220 n
mGBA, Landelijke database gemeentelijke basisadministratie (aanpassen systemen, conversie)			160						40 n	38 n	37 n
Digitalisering brondocumenten	30							8 n	7 n	7 n	7 n
Meubilair concernhuisvesting stadskantoor	1.150		1.150				173 n	167 n	333 n	321 n	310 n

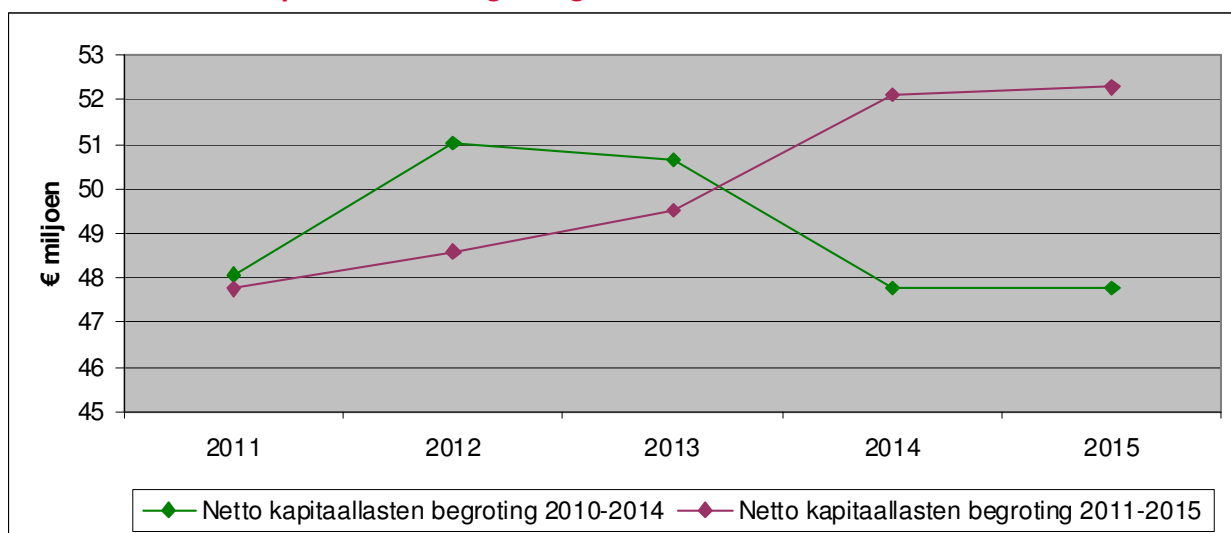
Actualisatie ramingen

In 2007 zijn door de raad een tweetal kredieten gehonoreerd. Dit betrof een krediet van € 72 miljoen voor de Raakspoort, Zijlpoort en de vaste inrichting en een krediet van € 1,9 miljoen ten behoeve van duurzaamheidsinvesteringen. De raming van de benodigde kredieten komt nu uit op € 78,4 miljoen. De aankoopkosten voor de panden zijn aangepast met de overeengekomen prijsindexatie en er is € 1,7 miljoen voor de btw kosten opgenomen die nog niet in het krediet waren geraamd.

Verschillende adviseurs hebben vastgesteld dat de ICT-infrastructuur en de beheerorganisatie risico's met zich meebrengen wat betreft de continuïteit van de bedrijfsvoering. Om in het vereiste tempo het achterstallig onderhoud weg te werken en ook de beheerorganisatie naar het adequate niveau te brengen is een masterplan ICT opgesteld. Op basis van het masterplan zijn de ramingen in het investeringsplan geactualiseerd.

Voor de toelichting op bovenstaande investeringen wordt verwezen naar het investeringsplan 2010-2015 (bijlage 1).

Geraamde netto kapitaallasten begroting

In hoofdstuk 5 van deze kadernota wordt ingegaan op de voorgenomen ombuigingsmaatregelen. In die ombuigingen wordt ook het bijgestelde investeringsplan 2010-2015 betrokken. Om die reden wordt voorgesteld de informatie in dit hoofdstuk van de kadernota voor kennisgeving aan te nemen en bij de begrotingsbehandeling in november van dit jaar, en dus na besluitvorming over de ombuigingsmaatregelen, het Investeringsplan 2010-2015 vast te stellen.

Beslispunt

Het college stelt de raad voor om de actualisatie van het Investeringsplan 2010-2015 voor kennisgeving aan te nemen.

5. Ombuigingen

In de komende jaren zal Haarlem fors moeten ombuigen, om het huishoudboekje op orde te houden. Tot en met 2018 gaat het om € 35 miljoen bij een verondersteld economisch groeipercentage van 1%. Daar zal iedereen in de stad wat van merken, de Haarlemse burger, de partners in de stad en bedrijven/instellingen. Maar ook de ambtelijke organisatie en gemeenteraad zullen een bijdrage moeten leveren. De ombuigingsmaatregelen worden ingedeeld naar de volgende thema's:

Ombuigingen naar thema	2018
Investeringsplafond	€ 7 mln
Efficiency en interne organisatie	€ 6 mln
Taken en taakuitvoering	€ 5 mln
Subsidies en verbonden partijen	€ 9 mln
Woonlasten en andere inkomsten	€ 8 mln
Totaal ombuigingen	€ 35 mln

In dit hoofdstuk wordt elk van de thema's uitgewerkt, en worden de concrete maatregelen benoemd. De maatregelen zullen gevolgen hebben voor de formatieomvang van de gemeente Haarlem. Dit geldt voor diverse maatregelen in de verschillende thema's die aan de orde komen bij de ombuigingsmaatregelen. Maatregelen die formatieve consequenties hebben zijn in de navolgende tabellen voorzien van een (p).

Wij schatten het gevolg van alle ombuigingsmaatregelen samen (efficiency, investeringsplafond, taken en subsidies) op een verlaging van het personeelsbestand van 100 fte in de periode 2011 – 2018. In de ombuigingsbedragen is daar al rekening mee gehouden.

In dit hoofdstuk wordt een inschatting gemaakt volgens welk tijdpad de maatregelen (financieel) effect zullen opleveren. In de tabellen worden afzonderlijke kolommen opgenomen voor de jaren 2011, 2012, 2013, 2014 en 2015 (zijnde het eerstvolgende begrotingsjaar 2011 en de jaren die in de meerjarenraming moeten worden geraamd) en één kolom met de resterende taakstellingen voor de periode 2016 tot en met 2018. Veel van de voorgestelde maatregelen zullen nog moeten worden uitgewerkt. Voor sommige onderdelen is zelfs uitgebreid onderzoek noodzakelijk. Alle genoemde bedragen zijn dan ook indicatief, net als het jaar van realisatie van de ombuiging. Mocht een maatregel minder opleveren dan nu wordt verwacht, dan moet dit worden gecompenseerd door andere maatregelen. Het college zal de komende jaren de voortgang van de ombuigingen nauwlettend in de gaten houden. De raad wordt hierover geïnformeerd door middel van de reguliere planning en controldocumenten (in ieder geval in kadernota, begroting en jaarverslag).

5.1 Ombuigingen op het gebied van investeringen

De komende jaren gaat het verschil tussen de benodigde investeringsruimte en de beschikbare investeringsruimte fors toenemen. Om de kosten van investeringen beheersbaar te houden, wordt de komende jaren toegewerkt naar een investeringsplafond. Vooralsnog worden de vrijvallende afschrijvingslasten gehanteerd als maatgevend voor dat investeringsplafond (d.w.z. de lasten van nieuwe investeringen mogen niet hoger zijn dan de vrijvallende lasten). De jaarlijkse vrijval fluctueert momenteel tussen de € 1 miljoen en de € 1,5 miljoen.

Er wordt een aantal maatregelen genomen om op termijn binnen dat investeringsplafond te komen. Een aantal daarvan is al toegepast het als bijlage bij deze kadernota opgenomen Investeringsplan 2010-2015.

De maatregelen zijn:

- Alleen noodzakelijke, onvermijdbare en 100% rendabele investeringen worden opgenomen in het Investeringsplan;
- Voor alle investeringen geldt dat ze beleidsmatig moeten zijn verankerd (programmabegroting / onderhoudplannen) en dat vaststaat dat het bedrijfseconomisch de beste investering is (sober versus levensduur);
- Alle nieuwe investeringen worden expliciet getoetst op het aspect duurzaamheid;
- Er worden in principe geen uitbreidingsinvesteringen opgenomen in het investeringsplan;
- Onderhoudsinvesteringen worden niet meer geactiveerd, en worden versneld afgeschreven. Bij de bestemming van het rekeningresultaat over 2009 is op dit punt al een flinke slag gemaakt, hetgeen een structureel voordeel in de meerjarenbegroting oplevert van ca. € 0,5 miljoen;
- Op basis van realisatiepercentages van afgelopen jaren wordt een zo reëel mogelijke inschatting gemaakt van de uitgaven en plannen voor de investeringen;
- Van alle investeringen wordt nagegaan of ze daadwerkelijk uitvoeringsgereed zijn in het geplande begrotingsjaar;
- Van uitbreidingsinvesteringen die het point-of-no-return niet zijn gepasseerd is nagegaan of deze nog kunnen worden geschrapt.

bedragen x €1.000

	Investeringsplafond	Totaal	Taakstelling voor meerjarenraming 2011-2015. Budgettaire effect (v (-) is voordelig n is nadelig)					Resterende taakstelling voor periode 2016-2018
			2011	2012	2013	2014	2015	
	Ombuigingen IP							
1	Schrappen of verlagen van investeringen (p)		-655 v	-713 v	-740 v	-714 v	-686 v	
2	Fasern van investeringen (p)		-772 v	-151 v	28 n	28 n	28 n	
3a	Overhevelen naar exploitatie		6.482 n	1.692 n	1.083 n	-2.353 v	-2.259 v	
3b	Overhevelen budgetten kleine investeringen		461 n	356 n	254 n	158 n	64 n	
4	Investeringen t.l.v. digitaliseringskrediet		-4 v	-35 v	-79 v	-77 v	-115 v	
			5.512 n	1.149 n	546 n	-2.958 v	-2.968 v	
	Extra afschrijven activa t.l.v resultaat jaarrekening 2009							
			-500 v	-500 v	-500 v	-500 v	-500 v	
	Totaal ombuigingen IP	-7.000 v	5.012 n	649 n	46 n	-3.458 v	-3.468 v	-3.532 v

(p) = heeft formatieve consequenties

De in de tabel opgenomen ombuigingen worden in deze paragraaf toegelicht.

Ad 1. Schrappen van investeringen

Van onderstaande investeringen kan de raming vervallen of worden verlaagd.

Bedragen x € 1.000

	Inv.bedrag	2011	2012	2013	2014	2015
Te vervallen investeringen						
SHO Stelpost functionele aanpassing schoolgebouwen 2007	pm	pm	pm	pm	pm	pm
SHO Stelpost prijscompensatie SHO	1.989	-99	-149	-147	-144	-142
Stadion Jan Gijzenkade	1.000	-250	-240	-230	-220	-210
Kunstgrasvelden Toplaag HFC Haarlem	350	0	0	-53	-51	-49
Westelijk tuinbouwgebied	760	-19	-131	-126	-122	-117
Verenigde Polders	330	-50	-48	-46	-45	-43
Schoterbos	500	-75	-73	-70	-68	-65
Rotonde Westergracht-Leidsevaart (dekking subsidie)	425	0	0	0	0	0
Multimediascherm	50	0	-13	-12	-12	-11
Verlagen investeringen						
Centrale Afsandbediening Bruggen (deels aframes)	1.000	-83	-81	-80	-78	-76
Melkbrug (deels aframes)	950	-79	-78	-76	-74	-73
Cronjé-garage	800	-15	-59	-58	-57	-55
Bruto mutatie kapitaallasten		-670	-872	-898	-871	-841
Lagere dekking parkeergelden		15	59	58	57	55
Kosten formatie brugwachters		0	100	100	100	100
Netto mutatie kapitaallasten		-655	-713	-740	-714	-686

Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs: stelpost functionele aanpassing

Volgens de verordening 'materiële en financiële gelijkstelling gemeente Haarlem 2009' is er voor 2010 een subsidieplafond van € 2,7 miljoen voor functionele aanpassing van schoolgebouwen. In het investeringsplan is als gevolg van onderuitputting in voorgaande jaren nog € 5,9 miljoen beschikbaar. Formeel zou er derhalve € 3,2 miljoen moeten worden afgeraamd. Momenteel is er onvoldoende inzicht in de aanvragen die mogelijk door de schoolbesturen worden ingediend. Gezien de vertragingen in de uitvoering van het SHO is daarnaast mogelijk dat ook de aanvragen voor functionele aanpassingen naar de toekomst verschuiven. Aanvragen voor functionele aanpassingen hebben namelijk in veel gevallen een relatie met geplande investeringen in nieuw/verbouw. Om op korte termijn inzicht te krijgen in de omvang van de potentiële aanvragen is uiterlijk medio juli (in samenwerking met de schoolbesturen) inzichtelijk gemaakt wat het beroep op de stelpost wordt en/of er nog restantbedragen moeten worden doorgeschoven. De daadwerkelijke aframing van de stelpost wordt afhankelijk gemaakt van deze uitkomst, en kan worden betrokken bij de begroting 2011. Aangezien doorschuiven van bedragen na 2010 leidt tot vaststelling van een nieuwe einddatum en nieuwe subsidieplafonds zal dit leiden tot een aanpassing van de verordening.

Concreet voor de kadernota betekent dit dat de bezuiniging (nog) niet wordt ingeboekt maar pm wordt geraamd.

Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs: stelpost prijsstijgingen

Bij de actualisatie van het Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs zijn de investeringsramingen geactualiseerd. Prijsstijgingen zijn in deze actualisatie verwerkt. De stelpost prijsstijgingen ad € 2,0 miljoen kan hierdoor vervallen. Aangezien de gemeente Haarlem de meerjarenraming tegen constante prijzen opstelt, is het logisch om deze gedragslijn ook voor de investeringen te handhaven. Beoordeling van toekomstige prijsstijgingen moet worden beoordeeld bij het opstellen van het nieuwe investeringsplan.

Stadion Jan Gijzenkade/Kunstgrasvelden HFC Haarlem

Door het faillissement van HFC Haarlem kunnen de investeringen worden geschrapt. Bij de eerste bestuursrapportage wordt voor de sloop van de staantribune een incidenteel budget opgenomen van € 200.000.

Westelijk tuinbouwgebied, Verenigde Polders en Schoterbos

Voor het Westelijk tuinbouwgebied betekent het schrappen van het investeringsbedrag dat het plan om in het noordelijke gedeelte een stadsnatuurpark aan te leggen niet door gaat. In het verleden zijn afspraken gemaakt met de provincie Noord-Holland over de uitbreiding van de Ecologische Hoofd Structuur (EHS) in het zuidelijke gedeelte. Mogelijk dat hierover nader overleg nodig is.

De Verenigde Polders zal in zijn huidige vorm blijven bestaan en niet als recreatief gebied worden in gericht. De fietsverbinding zal wel gerealiseerd worden. Het definitief ontwerp hiervoor is al door de raad behandeld.

Het gevolg van het schrappen van het investeringsbedrag Schoterbos is dat de achterstand op het gebied van beheer en onderhoud blijft bestaan en dat knelpunten in de huidige inrichting niet aangepakt worden.

Rotonde Westergracht-Leidsevaart (dekking subsidie)

Het schrappen van de rotonde betekent dat de verkeersregelininstallatie gehandhaafd dient te worden. Deze is echter aan vervanging toe. Deze investering heeft tot gevolg dat andere vervangingen uit de stelpost Verkeersregelininstallaties getemporeerd worden.

De projecten Westelijk tuinbouwgebied, Verenigde Polders, Schoterbos en Rotonde Westergracht-Leidsevaart vormen de invulling van de structurele ombuiging waartoe in 2009 is besloten. Dit betekent dat voor de jaarschijf 2010 een bedrag van € 500.000 structureel moest worden gevonden, gefaseerd oplopend tot € 1.500.000 in 2014. Deze projecten vormen hier een onderdeel van. Omdat hierover nog besluitvorming heeft plaats gevonden kunnen deze projecten worden stopgezet, met inachtneming van de hierboven genoemde consequenties.

Centrale Afstandbediening Bruggen

Het project wordt slechts gedeeltelijk uitgevoerd, waardoor er per saldo minder krediet nodig is.

Melkbrug

Het besluit tot verlagen van het krediet is reeds bestuurlijk genomen.

Cronjé-garage

De bouwkosten vallen € 800.000 lager uit.

Multimediascherm

De investering in een multimediascherm is niet noodzakelijk. Voorgesteld wordt om deze investering te schrappen.

Ad 2. Faseren van investeringen

In de praktijk blijkt dat er jaarlijks sprake is van onderuitputting. Onderzocht is in hoeverre de huidige ramingen realistisch zijn en op basis daarvan is een aantal investeringen naar achteren geschoven.

Ad 3a. Overhevelingen naar exploitatie

Het investeringsplan bevat diverse activeringen van investeringen met een maatschappelijk nut. Het niet meer activeren van al deze kosten is budgettair niet te dragen. Het onderzoek naar de mogelijkheden of verplichting tot niet meer activeren van kosten wordt geconcentreerd op de volgende posten:

- a) In het huidige investeringsplan is een aantal meerjarige stelposten voor investeringen met maatschappelijk nut en/of onderhoud opgenomen. Activering van onderhoud, dat niet leidt tot levensduurverlenging van het actief, is niet toegestaan. Het activeren van kosten met maatschappelijk nut verdient niet de voorkeur. Doordat jaarlijks hetzelfde bedrag wordt geïnvesteerd hebben de investeringen het karakter van een zogenaamd ideaalcomplex. Structureel is het daarom ook budgettair voordeliger om de investeringen niet te activeren.
- b) In het huidige investeringsplan zijn onderhoudskosten opgenomen. Veelal leidt het uitvoeren van achterstallig onderhoud niet tot verlenging van de levensduur. Conform de regels van het

BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) mogen deze kosten niet worden geactiveerd. Deze kosten dienen dan ook overgeheveld te worden naar de exploitatie. Slechts als aangetoond kan worden dat de levensduur van het activum wordt verlengd, mag worden geactiveerd.

- c) De investeringen voortvloeiend uit het ICT-plan bestaan voor een deel uit aanlegkosten van ICT-voorzieningen en een grote hoeveelheid aan kleine investeringen (PC's). Voortaan zullen deze activa in 1 jaar worden afgeschreven.

De overhevelingen hebben in de eerste jaren een negatief effect op de financiële meerjarenraming. Op lange termijn heeft het overhevelen een gunstig effect op de begroting en de solvabiliteit. Aangezien er jaarlijks sprake is van onderuitputting wordt voorgesteld om 80% van de investeringsbudgetten over te hevelen. Dit heeft dan de volgende budgettaire consequenties.

bedragen x € 1.000

Scenario overheveling voor 80%	2011	2012	2013	2014	2015
Vrijval kapitaallasten	-1.422	-3.252	-4.158	-4.890	-5.196
Opnemen exploitatiebudget	7.904	4.944	5.241	2.537	2.937
Totaal budgettair effect	6.482	1.692	1.083	-2.353	-2.259

Aangezien de negatieve budgettaire effecten een incidenteel karakter hebben, kan voor de dekking van de eerste jaren gebruik gemaakt worden van incidentele dekking (bijv. reserveonttrekkingen).

Ad 3b. Overhevelen budgetten kleine investeringen

Ten laste van de stelposten 'kleine investeringen' worden diverse aankopen gedaan. De economische en/of technische levensduur van deze investeringen verschillen, maar er wordt geen onderscheid gemaakt in afschrijftermijnen. De budgetten voor kleine investeringen zijn structureel opgenomen. Doordat jaarlijks hetzelfde bedrag wordt geïnvesteerd hebben de investeringen het karakter van een zogenaamd ideaalcomplex. Structureel is het daarom budgettair voordeliger om de investeringen niet te activeren.

Ad 4. Investerings t.l.v. digitaliseringskrediet

Voorgesteld wordt om de volgende investeringen ten laste te brengen van het reeds in het investeringsplan opgenomen digitaliseringskrediet:

- landelijke database gemeentelijke basisadministratie (mGBA);
- digitalisering brondocumenten;
- zelfbedieningsbalie Raakspoort;
- voorbereiding Basisregistratie Grootchalige Basiskaart-implementatie.

5.2 Ombuigingen door het vergroten van efficiency

Bij verbetering van de efficiency wordt gekeken naar het realiseren door procesverbeteringen door te voeren, dingen slimmer te doen en beperkte organisatieveranderingen. Daarbij wordt rekening gehouden met de verworvenheden van de reorganisatie die ruim 2 jaar geleden is doorgevoerd. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling om opnieuw te gaan reorganiseren. Ook is behoud van draagvlak binnen organisatie een belangrijk aandachtspunt bij het doorvoeren van veranderingen.

De volgende maatregelen worden verder uitgewerkt:

Beperken van de externe inhuur

Het beperken van externe inhuur heeft zowel betrekking op hoeveelheid als kosten. Aandachtspunten hierbij zijn dat het college liever geen externe inhuur wil op sleutelposities binnen de organisatie (tenzij daar goede redenen aan ten grondslag liggen) en dat Haarlem beter over wat duurder eigen personeel kan beschikken dan dat er externen worden ingehuurd. Dit laat onverlet dat er goede redenen kunnen zijn om in bepaalde situaties mensen van buiten in te huren, en dat Haarlem ook niet zonder hen kan. Inhuur mag geen automatisme zijn. In de 2^e helft van 2010 zal het college de

resultaten van een art. 213a-doelmatigheids-onderzoek naar de omvang en kosten van externe inhuur aanbieden aan de gemeenteraad.

Optimaliseren van de organisatiestructuur

De organisatiestructuur kan worden geoptimaliseerd door:

- Verminderen van het aantal leidinggevenden (vergroten span of control of schrappen van een managementlaag);
- Terugbrengen van het aantal staffuncties;
- Verder centraliseren van bedrijfsbureaus.

Verbeteren en vernieuwen van processen en werkwijzen

Processen en werkwijzen kunnen worden verbeterd en vernieuwd door:

- Verdere digitalisering;
- Vereenvoudigen van regels en procedures ;
- Ontwikkelen van een concernbrede beleidspool, voor een bredere en flexibele inzetbaarheid van beleidsmedewerkers die werken aan een vraaggestuurd en uitvoerbaar beleid. De mogelijkheid wordt nagegaan of een dergelijke beleidspool kan worden opgezet samen met andere gemeenten.

Verhogen van de productiviteit

De productiviteit kan worden verbeterd door de kwaliteit van medewerkers te verbeteren, bijvoorbeeld door te investeren in het eigen personeel, door scholing, aangepaste beloning, op niveau houden secundaire arbeidsvoorwaarden) en/of verkleinen maar kwalitatief verhogen van het ambtelijk apparaat.

Het college heeft uiterlijk bij de begroting 2011 het projectplan vastgesteld waarin wordt aangegeven hoe bovenstaande ombuigingsmaatregelen worden gerealiseerd. Het ombuigingsbedrag van netto € 5,75 miljoen is taakstellend. De uitgaven voor externe inhuur worden in de komende jaren teruggebracht met ca. € 9 miljoen, waarvan minimaal € 1,5 miljoen als voordeel doorwerkt in de financiële meerjarenraming. Dit bedrag is in de taakstelling verwerkt, alsmede een post van € 0,75 miljoen voor strategisch budgetteren.

Alvorens deze opbrengsten te kunnen realiseren zullen investeringen in personeel en organisatie noodzakelijk zijn. Dat betekent dat de bruto opbrengsten hoger zullen zijn, maar dat er binnen de taakstelling ruimte is om te investeren.

bedragen x €1.000

Efficiency	Totaal	Taakstelling voor meerjarenraming 2011-2015. Budgettaire effect (v (-) is voordelig n is nadelig					Resterende taakstelling voor periode 2016-2018
		2011	2012	2013	2014	2015	
Totaal	-5.750 v	-750 v	-1.550 v	-2.350 v	-3.150 v	-3.950 v	-1.800 v

5.3 Ombuigingen op het gebied van taken en taakuitvoering

Bij het bepalen van ombuigingen op het gebied van de taakuitvoering is de mate waarin er nadelige maatschappelijke effecten zullen optreden het belangrijkste toetsingscriterium. Het gaat hier om:

- Het schrappen van taken waardoor het kwaliteitsniveau naar beneden gaat. Zoals bijvoorbeeld het terugbrengen van het onderhoudsniveau naar een lagere norm, zonder dat dit ten koste gaat van het inlopen van het achterstallig onderhoud in de stad. Het betreft het mogelijk samenvoegen van jeugdbeleid en het verminderen van taken. Ook willen wij een efficiëntere inrichting van de Wmo-indicatiestelling en meer maatwerk en innovatie in de Wmo huishoudelijke hulp (door bijvoorbeeld het invoeren van zelfindicatie, het invoeren van een marktplaats of automatisch toekennen van bepaalde basisvoorzieningen huishoudelijke hulp).

- Het door anderen laten uitvoeren van taken, zoals een digitale webwinkel (burgerselfservice), het volledig invoeren van digitaal parkeren, de uitvoerende taken van Economie en Cultuur, door taken van de Sociale recherche taken te laten uitvoeren door de SIOD.
- Het stoppen met het uitvoeren van taken, of door minder taken uit te voeren. Hier gaat het om zaken als het niet meer verstrekken van leningen en geven van garanties, het terugbrengen van de tijd voor bestemmingsplannen en door het aantal op te stellen gebiedsvisies terug te brengen.
- Zaken zo te organiseren dat taken elders worden uitgevoerd, zoals bijvoorbeeld in het geval van het regionaliseren van VVH (inclusief bodemtaken), het extern verzelfstandigen van het Ingenieursbureau en projectmanagementbureau; en of door het aantal projecten sterk te beperken (hetgeen zich vertaalt in lagere kapitaallasten); het verzelfstandigen van Vastgoedbeheer (en Vastgoedontwikkeling wordt ondergebracht bij Gebiedsmanagement); door de taken van Stedenbouw & Ontwerp te verminderen, te professionaliseren of aan de markt over te laten.
- Het integreren van taken en afdelingen.

Bedragen x € 1.000

	Taken	Totaal	Taakstelling voor meerjarenraming 2011-2015. Budgettaire effect (v (-) is voordelig n is nadelig)					Resterende taakstelling voor periode 2016-2018
			2011	2012	2013	2014	2015	
T1	Kwaliteitsniveau naar beneden Onderhoudsniveau naar een lagere norm	-1.000 v	-1.000 v	-1.000 v	-1.000 v	-1.000 v	-1.000 v	0 v
T2	Jeugd samenvoegen en taken verminderen	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
T3/12a	Indicatiestelling WMO/ maatwerk en innoveren huishoudelijke hulp (p)	-295 v	0 v	0 v	0 v	-295 v	-295 v	0 v
	Taken door anderen laten uitvoeren							
T4	Digitale webwinkel (burgerselfservice) (p)	-400 v	0 v	0 v	-400 v	-400 v	-400 v	0 v
T5	Digitaal parkeren volledig invoeren (p)	-150 v	0 v	-50 v	-75 v	-100 v	-125 v	-25 v
T6	Uitvoeren taken economie en cultuur (p)	-50 v		-50 v	-50 v	-50 v	-50 v	
T6a	Taken sociale recherche laten uitvoeren door SIOD (p)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
	Taken stoppen of minder uitvoeren							
T7	Geen leningen en garanties meer aangaan	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
T8	Tijdsbesteding bestemmingsplannen terug brengen met 300 uur (p)	-150 v	0 v	0 v	-150 v	-150 v	-150 v	0 v
T9	Gebiedsvisies halveren	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
T10	Uitgaven economie laten afhangen van subsidie-inkomsten	-25 v		-25 v	-25 v	-25 v	-25 v	0 v
T11	Anders financieren van combinatiefuncties	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
T12	Taakstelling peuterspeelzaalwerk	-100 v	-100 v	-100 v	-100 v	-100 v	-100 v	0 v
	Taken elders organiseren							
T13	Regionaliseren VVH (incl. bodemtaken) (p)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
T14	IB en PMB extern verzelfstandigen en projecten beperken (vertaalt zich in lagere kapitaallasten) (p)	-1.000 v	0 v	-100 v	-200 v	-300 v	-400 v	-600 v
T15	Verzelfstandigen Vastgoedbeheer; VGO bij gebiedsmanagement (p)	-400 v	0 v	0 v	0 v	-100 v	-250 v	-150 v
T16	Taken S&O verminderen, professionaliseren en aan de markt overlaten (p)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
	Taken integreren							
T17	Integreren WWGZ, DV en SZW (p)	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.

Bedragen x € 1.000

	Taken	Totaal	Taakstelling voor meerjarenraming 2011-2015. Budgetair effect (v (-) is voordelig n is nadelig)					Resterende taakstelling voor periode 2016-2018
			2011	2012	2013	2014	2015	
T18	OGV; afstoten taken opdrachtgeverschap	-200 v	-200 v	-200 v	-200 v	-200 v	-200 v	0 v
T19	Taken zelf gaan uitvoeren							
	Grondbank invoeren	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
	Nog in te vullen p.m. posten	-1.330 v						-1.330 v
	Totaal taken en formatie	-5.100 v	-1.300 v	-1.525 v	-2.200 v	-2.720 v	-2.995 v	-2.105 v

(p) = heeft formatieve consequenties

5.4 Ombuigingen op het gebied van subsidies en verbonden partijen

De totale begroting van Haarlem bedraagt € 420 miljoen (2010). Bijna € 100 miljoen daarvan wordt uitgegeven aan diverse vormen van inkomensoverdrachten:

Verbonden partijen	€ 54,4 miljoen
Subsidies	€ 30,8 miljoen
Decentralisatieuitkeringen	€ 11,1 miljoen

Verbonden partijen

Naar het oordeel van de coalitie is het niet meer dan redelijk dat als Haarlem de komende jaren fors minder inkomsten van het rijk gaat ontvangen, de gemeente dit in principe doorvertaalt naar verbonden partijen, tenzij er een goede reden is om dat niet te doen. Concreet: Haarlem krijgt tot en met 2018 ruim 15% minder inkomsten van het rijk (= korting van € 27 miljoen ten opzichte van de algemene uitkering van € 180 miljoen). Dat betekent dat de bijdrage van Haarlem aan verbonden partijen in deze periode ook gemiddeld met circa 15% kan worden teruggebracht. In de ombuigingsvoorstellen is taakstellend een bedrag opgenomen van € 5,5 miljoen.

Bedrage x € 1.000

Verbonden partijen	Bijdrage Haarlem	Mogelijke ombuiging
Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Kennemerland	18.550	2.783
Gemeenschappelijke regeling Paswerk ¹	17.430	70
Spaarnelanden NV (stadsreiniging en onderhoud)	6.293	944
NV SRO (exploitatie, beheer en onderhoud accommodaties)	6.460	969
Gemeenschappelijke regeling Cocensus (belastingen)	2.410	362
Gemeenschappelijke regeling Archiefdienst Noord-Holland	1.798	270
Gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Spaarnwoude ²	179	100
Totaal	53.120	5.498

¹ Betreft grotendeels geormerkte rijks gelden; de mogelijke ombuiging (bestuurskosten ad € 70.000 t.l.v. eigen begroting) is daarom lager ingeschat dan 15%.

² Het vermogen van het recreatieschap Spaarnwoude is aanzienlijk; de mogelijke ombuiging is daarom hoger ingeschat.

Subsidies

Voor de komende jaren vinden wij het belangrijk dat verder wordt gewerkt aan het verzakelijken van de subsidieverstrekking, het professionaliseren van gesubsidieerde instellingen en het bevorderen van samenwerking tussen instellingen. Ook dient binnen de gemeentelijke organisatie het subsidieproces efficiënter te worden georganiseerd. De komende tijd zal het college aan de slag gaan met het ontwikkelen van een nieuwe subsidiesystematiek met daarbinnen de opdracht welke subsidies in aanmerking komen voor stopzetting, een korting of – wanneer de noodzaak daartoe wordt aangetoond – een verhoging van het budget. Evenals bij de efficiencykorting op de eigen ambtelijke organisatie zal ook hier gelden dat de kosten voor de baat uitgaan. Daarom zal in de begroting van de gemeente een budget worden opgenomen van € 0,5 miljoen om onderzoek mogelijk te maken met betrekking tot de wijze waarop ombuigingen door de instellingen kunnen worden geëffectueerd. De coalitie wil

dat de subsidiesystematiek van de gemeente wordt verzakelijkt en dat er systematische en inhoudelijke afwegingen worden gemaakt. Per subsidie moet de vraag worden gesteld of de activiteiten van de gesubsidieerde instelling daadwerkelijk een bijdrage leveren aan de beoogde maatschappelijke effecten en de beleidsdoelstellingen van Haarlem. Het in stand houden van instellingen is geen doel op zich, net zo min als het verstrekken van subsidie een automatisme is. Subsidies die bijdragen aan de realisatie van de visie en prioriteiten uit dit coalitieakkoord zullen worden ontzien.

Alle subsidies zullen de komende jaren onder de loep worden genomen. We gaan ervan uit dat zo'n 10% (taakstellend € 3 miljoen) kan worden gekort op de subsidieverstrekkings van Haarlem. Het nieuwe college zal nog in 2010 alle gesubsidieerde instellingen schriftelijk informeren over de mogelijkheid dat zij vanaf 2012 geen, of belangrijk minder subsidie zullen krijgen van de gemeente Haarlem, en wat de achterliggende redenen daarvan zijn.

Bij de uitwerking van deze ombuigingsmaatregel moet rekening worden gehouden met de juridische vorm van de verbonden partijen en met de andere deelnemers en met eventuele wettelijke beperkingen. Bij gemeenschappelijke regelingen is voor de verlaging van de bijdrage vrijwel altijd een gezamenlijke aanpak van alle deelnemers noodzakelijk. rijksgefinancierde regelingen kennen daar bovenop nog beperkingen van rijkswege. Bij overheids-nv's (zoals Spaarnelanden en SRO) bestaat de mogelijkheid om via de eventuele subsidierelatie of dienstverleningsovereenkomst (dvo) sturing te geven. We zullen onze partners betrekken bij de uitwerking van de keuzen die moeten worden gemaakt en hen ondersteunen bij de realisatie van de ombuigingen (bijvoorbeeld door te onderzoeken hoe de desbetreffende instelling efficiënter kan werken).

bedragen x €1.000

	Subsidies en verbonden partijen	Totaal	Taakstelling voor meerjarenraming 2011-2015. Budgettaire effect (; v (-) is voordelig n is nadelig					Resterende taakstelling voor periode 2016-2018
			2011	2012	2013	2014	2015	
Sdiv	Budget voor efficiencyonderzoek instellingen		500 n					
Sdiv	Herooverwegen subsidies	-3.000 v		-430 v	-860 v	-1.290 v	-1.720 v	-1.280 v
S21	Intensiveren multifunctioneel gebruik van accommodaties	-150 v		-50 v	-75 v	-100 v	-100 v	-50 v
Sdiv	Verbonden partijen	-5.500 v	-750 v	-1.400 v	-2.300 v	-2.950 v	-3.500 v	-2.000 v
Sdiv	Intern subsidies proces efficiënter organiseren (p)		p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
		-8.650 v	-250 v	-1.880 v	-3.235 v	-4.340 v	-5.320 v	-3.330 v

(p) = heeft formatieve consequenties

5.5 Ombuigingen op het gebied van woonlasten en overige inkomsten

Haarlem ontvangt diverse inkomsten uit belastingen en heffingen. In totaal is daarmee circa € 75 miljoen gemoeid; bijna € 39 miljoen uit belastingen (waaronder OZB op woningen en niet-woningen, hondenbelasting en toeristenbelasting) en ruim € 36 miljoen uit rechten/heffingen (waaronder de afvalstoffenheffing, rioolheffing en diverse leges).

Gemeenten worden onderling vaak vergeleken wat betreft de hoogte van de woonlasten (OZB eigenaren, afvalstoffenheffing en rioolheffing). Vergeleken met ander 100.000+ gemeenten zijn de lasten in Haarlem niet hoog. Uit de woonlastentabel 2010, waarin de uitkomsten voor de 37 grootste gemeenten op een rij zijn gezet, blijkt dat Haarlem een bescheiden plaats inneemt. Zo zijn burgers in 25 grote gemeenten duurder uit, terwijl men in 11 grote gemeenten goedkoper uit is dan de Haarlemse inwoners.

Hoewel niet van harte, is in het coalitieakkoord afgesproken dat het niet anders kan dan dat in Haarlem de komende jaren de woonlasten moeten stijgen om het hoofd te bieden aan de fors lagere algemene uitkering. En dat zal niet alleen in Haarlem zo zijn, maar in veel grote (en ook kleine)

gemeenten. We hebben immers allemaal te maken met teruglopende inkomsten van het rijk. Vanaf 2011 zullen de OZB-inkomsten met 3% stijgen (boven inflatie) en worden de afvalstoffenheffing en de rioolheffing kostendekkend gemaakt. Uitgangspunt is dat Haarlem wat betreft de woonlasten rond het gemiddelde van de grote gemeenten blijft. De komende jaren houden we nauwlettend in de gaten dat dit gebeurt. Als blijkt dat Haarlemse burgers gemiddeld meer betalen dan het gemiddelde van de 100.000+ gemeenten, dan zal het college aanvullende voorstellen doen.

Verder:

- de OZB-tarieven van niet-woningen worden opgetrokken naar het gemiddelde niveau van vergelijkbare gemeenten;
- Verdere toepassing van het uitgangspunt kostendekkende heffingen en rechten;
- Optimaliseren van inkomsten uit eigendommen;
- Kosten van de aanleg van parkeerplaatsen voor mindervaliden in rekening brengen. De laagste inkomens kunnen in aanmerking komen voor kwijtschelding van deze lasten, en in individuele gevallen kan een beroep worden gedaan op vergoeding uit de Wmo-middelen (sociale overwegingen);
- Verhogen van de parkeertarieven met 0,5% (boven inflatie).

bedragen x €1.000

	Inkomsten	Totaal	Taakstelling voor meerjarenraming 2011-2015. Budgettaire effect (v (-) is voordelig n is nadelig)					Resterende taakstelling voor periode 2016-2018
			2011	2012	2013	2014	2015	
I 1	Woonlasten naar een gemiddeld niveau	-2.900 v	-500 v	-1.000 v	-1.500 v	-2.000 v	-2.500 v	-400 v
I 2	OZB niet-woningen	-3.000 v	-500 v	-1.000 v	-1.500 v	-2.000 v	-2.500 v	-500 v
I 3	Belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimte	-35 v	-35 v	-35 v	-35 v	-35 v	-35 v	0 v
I 4	Toeristenbelasting	-50 v	0 v	-50 v	-50 v	-50 v	-50 v	0 v
I 5	Kostendekkendheid overige heffingen	-900 v	0 v	-150 v	-300 v	-450 v	-600 v	-300 v
I 6	Optimalisatie inkomsten uit eigendommen	-500 v	0 v	-100 v	-200 v	-300 v	-400 v	-100 v
I 7	Doorberekenen aanlegkosten parkeerplaatsen	-50 v	-50 v	-50 v	-50 v	-50 v	-50 v	0 v
I 8	Parkeren	-450 v	-70 v	-140 v	-210 v	-280 v	-350 v	-100 v
	Totaal	-7.885 v	-1.155 v	-2.525 v	-3.845 v	-5.165 v	-6.485 v	-1.400 v

5.6 Ombuigingen door herdefiniëren lokale rol van de overheid

De (lokale) overheid is geneigd veel verantwoordelijkheden naar zich toe te trekken, maar kan echter niet alle problemen oplossen. Bovendien worden burgers, bedrijven en instellingen op deze wijze niet uitgedaagd om zelf met oplossingen te komen. De overheid kan er ook voor kiezen niet vanzelfsprekend zelf problemen te willen aanpakken of oplossen, maar kan andere partijen stimuleren en faciliteren om meer verantwoordelijkheid in de oplossing van een vraagstuk te nemen.

Daar de omvang van de ombuigingsopgave zeer aanzienlijk is, moet worden bepaald of de bestaande rolverdelingen in de toekomst nog wel houdbaar zijn. Meer fundamentele vraagstukken dienen de komende jaren te worden opgepakt, waarbij antwoorden en oplossingen niet 1-2-3 voor handen zullen zijn. Nadrukkelijk zullen ook de (keten)partners in de stad hierbij betrokken worden.

Het college zal hierbij de kernwaarden rondom haar besturen betrekken.

5.7 Samenvatting ombuigingen 2011 – 2018

In onderstaand overzicht wordt voor alle ombuigingsmaatregelen aangegeven in welke jaren deze tot financiële voordelen leiden. Omdat het tijdpad per ombuiging, afhankelijk van de complexiteit van het onderwerp en het jaar waarin de maatregel voor het eerst financieel voordeel moet opleveren, verschilt, wordt de aanpak uitgewerkt in de begroting 2011-2015 en anders in de kadernota 2011. Zoals aangegeven in hoofdstuk 2 zijn alle genoemde bedragen dan ook indicatief, net als het jaar van realisatie van de ombuiging. Echter, het totaal bedrag aan ombuigingen is niet zacht; waar een maatregel te weinig oplevert moet dit worden gecompenseerd door andere maatregelen.

Het college zal de uitvoering van de ombuigingsmaatregelen scherp monitoren en over de resultaten rapporteren in de planning en controldocumenten (kadernota, begroting jaarverslag). Halverwege de coalitieperiode, bij de kadernota 2012, zal op basis van de geactualiseerde meerjarenraming, de economische prognoses op dat moment en de feitelijke voortgang van de ombuigingen, een heroverweging worden gemaakt. Het college zal dan, afhankelijk van de resultaten, voorstellen doen aan de gemeenteraad om de teugels aan te trekken of iets laten vieren.

bedragen x €1.000

Onderwerpen	Totaal	Taakstelling voor meerjarenraming 2011-2015. Budgettaire effect (v (-) is voordelig n is nadelig					Resterende taakstelling voor periode 2016-2018
		2011	2012	2013	2014	2015	
Ombuigingen:							
1 Fundamentele vraagstukken t.a.v herdefiniëren lokale rol		p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
2 Investeringsplafond	-7.000 v	5.012 n	649 n	46 n	-3.458 v	-3.468 v	-3.532 v
3 Efficiency en interne organisatie	-5.750 v	-750 v	-1.550 v	-2.350 v	-3.150 v	-3.950 v	-1.800 v
4 Taken en formatie	-5.100 v	-1.300 v	-1.525 v	-2.200 v	-2.720 v	-2.995 v	-2.105 v
5 Subsidies en verbondenpartijen	-8.650 v	-250 v	-1.880 v	-3.235 v	-4.340 v	-5.320 v	-3.330 v
6 Woonlasten en andere inkomsten	-7.885 v	-1.155 v	-2.525 v	-3.845 v	-5.165 v	-6.485 v	-1.400 v
7 Overige nog in te vullen/onttrekking algemene reserve	-615 v	p.m.	p.m.	p.m.	-100 V	-1.650 v	1.035 n
Totaal ombuigingen	-35.000 v	1.557 n	-6.831 v	-11.584 v	-18.933 v	-23.868 v	-11.132 v

Beslispunten

Het college stelt de raad voor:

- De per thema vermelde ombuigingsmaatregelen vast te stellen;
- Het totaal van het ombuigingsbedragen taakstellend vast te stellen op € 35 miljoen in 2018 bij een verondersteld economisch groeipercentage van 1%;
- De ombuigingsmaatregelen uit te werken, waar mogelijk bij de begroting 2011-2015 en - voor de maatregelen die meer voorbereidingstijd vergen - uiterlijk bij de kadernota 2011;
- Inhoudelijk en financieel over de voortgang van de ombuigingen te rapporteren in de reguliere planning- en controldocumenten (kadernota, begroting en jaarverslag).

6. Belastingen en woonlasten

6.1 Algemene uitgangspunten tarievenbeleid

Het belastingbeleid in Haarlem is gebaseerd op twee uitgangspunten, kostendekkendheid en inflatieaanpassing. Voor belastingen en rechten wordt voor 2011 een inflatiepercentage aangehouden van 1,5%, zoals berekend en toegelicht in paragraaf 3.2 uitgangspunten programmabegroting 2011-2015. Voor heffingen geldt voorts dat een compensatie pas mogelijk is, als dit binnen de grenzen van kostendekkendheid blijft. De belastingvoorstellen worden echter pas in december voorafgaand aan het begrotingsjaar vastgesteld. Daarom heeft de raad het college gemachtigd het stijgingspercentage voor de belastingen (OZB, hondenbelasting, toeristenbelasting en precariobelasting) nog te mogen aanpassen als het inflatiepercentage dat dan bekend is, meer dan 0,5% afwijkt dan waarvan in de voorstellen is uitgegaan.

6.2 Inzicht in wettelijke ontwikkelingen

Heffing precario op kabels en leidingen

De van rijkswege beoogde vrijstelling van heffing op kabels en leidingen met ingang van 2010 vindt geen doorgang. Ook voor de komende jaren worden op dit gebied geen nieuwe initiatieven meer verwacht. Dit betekent dat de wettelijke mogelijkheid om precario op kabels en leidingen te heffen blijft bestaan. Tegen het opleggen van de aanslagen lopen echter nog steeds twee langlopende rechtszaken bij het gerechtshof Amsterdam, aangespannen door Liander en PWN. De door Liander betwiste vordering heeft de gemeente in eerdere instantie bij de rechtbank gewonnen en die van PWN verloren. Pas als het Gerechtshof uitspraken heeft gedaan in deze beroepszaken, kan meer duidelijkheid worden gegeven over het structureel ramen van de inkomsten uit deze heffing.

Invoering Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht)

Als gevolg van de Wabo komt, op voorstel van de VNG, een uniform model kostenonderbouwing dat zorgt voor een eenduidige, transparante onderbouwing van de (hoogte van de) leges omgevingsvergunning. Dat model wordt voor de berekening van de bouwleges in de begroting 2011 Haarlem toegepast.

Het model kostenonderbouwing gaat uit van de (standaard)activiteiten die de gemeente verricht bij het verlenen van een omgevingsvergunning. Door de standaardisatie van de activiteiten worden de uitkomsten, verschillen en prioriteiten tussen gemeenten goed vergelijkbaar. Het proces van vergunningverlening is dus leidend voor het bepalen van de hoogte van de leges. Hierdoor kunnen de uitkomsten uit het doelmatigheidsonderzoek bouwleges (2009) goed gebruikt worden in dit traject.

Het model bevat ook een toelichting op de beleidskeuzes die de gemeente maakt omdat verschillen in de tarieven vaak door beleidskeuzes ontstaan.

Voordelen van het model kostenonderbouwing zijn:

- De gemeente heeft een goed inzicht in de eigen processen en de daaraan verbonden kosten.
- Het werken met begrotingscijfers betekent dat een kostenonderbouwing met reeds beschikbaar materiaal gebeurt.
- De continuïteit van de jaarlijkse overzichten geeft een goed beeld in de kostenontwikkelingen en de inspanningen van de gemeente.
- Bij bezwaarschriften van burgers en fiscale beroepsprocedures kan worden verwezen naar de openbare kostenonderbouwing. Aparte kostenopstellingen in belastingzaken zijn niet meer nodig, het overzicht volstaat.
- Benchmarking en leereffecten van andere gemeenten zijn eenvoudiger te bereiken. Vergelijkingen tussen gemeenten zijn gebaseerd op de echte verschillen tussen gemeenten. Bij publiciteit over verschillen tussen gemeenten zijn de echte feiten goed te achterhalen.

Kosten onderbouwing heffingen

De VNG is in 2010 gestart met het uitbrengen van stappenplannen voor een transparante onderbouwing van retributies en bestemmingsheffingen om tot een eenduidige wijze van kostenonderbouwing te komen (zie ook de meer uitgebreide toelichting hiervoor bij de Wabo). Voor de riool- en afvalstoffenheffing hebben wij deze kostenonderbouwing reeds uitgewerkt.

Doel is dat de kostenonderbouwing zichtbaar is, zowel binnen de gemeente als naar buiten toe. Deze wijze van presenteren brengt voorsnog geen wijziging in de berekening van de tarieven, zoals die tot nu toe hebben plaatsgevonden.

6.3 Haarlem vergeleken

Jaarlijks publiceert het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) een belastingoverzicht grote gemeenten. In dat rapport neemt een vergelijking van de woonlasten een belangrijke plaats in. De woonlasten zijn berekend als de som van de OZB, de riool- en de afvalstoffenheffing bij een gemiddelde omvang van het huishouden (geldt voor riool- en afvalstoffenheffing). Uit de woonlastentabel 2010, waarin de uitkomsten voor de 37 grootste gemeenten op een rij zijn gezet, blijkt dat Haarlem een bescheiden plaats inneemt. Zo zijn burgers in 25 grote gemeenten duurder uit, terwijl men in 11 grote gemeenten goedkoper uit is dan de Haarlemse inwoners. De gemiddelde woonlasten in Nederland van een huishouding met een gemiddeld aantal personen bedragen € 610. Een vergelijking van Haarlem met gemeenten met een soortgelijk inwonertal of met overeenkomsten met de Haarlemse stadsstructuur geeft het volgende beeld.

Woonlasten 2010

Gemeente	Nummer	Woonlasten	Percentage
Groningen	8	668	100
Breda	7	658	99
Haarlemmermeer	6	644	96
Arnhem	5	618	93
Leiden	4	610	91
Haarlem	3	597	89
Nijmegen	2	594	89
Tilburg	1	528	79

Hierbij geldt als uitgangspunt een woning met een voor de betreffende gemeente geldende gemiddelde waarde, plus gemiddelde rioolheffing en reinigingsheffing op basis van omvang van het huishouden. De gemiddelde waarde in Haarlem is € 253.000 tegen € 220.000 gemiddeld.

Met behulp van gestandaardiseerde tarieven kunnen de netto-woonlasten ook worden weergegeven wat de gemeente er per saldo aan overhoudt. De eigen-inkomensmaatstaf binnen de algemene uitkering vermindert de uitkering voor gemeenten met relatief dure woningen.

Hiervoor kan het volgende overzicht netto-woonlasten worden gepresenteerd:

Netto-woonlasten 2010

Gemeente	Nummer	Netto-woonlasten	Percentage
Groningen	8	670	100
Breda	7	645	96
Arnhem	6	636	95
Haarlemmermeer	5	624	93
Leiden	4	607	90
Nijmegen	3	606	90
Haarlem	2	573	86
Tilburg	1	539	80

6.4 Actuele ontwikkelingen belastingen en rechten in Haarlem

Herinvoering roerende woon- en bedrijfsruimtebelastingen (RWBB)

Bij de behandeling van de nota woonlasten woonboten (2008/167217) is toegezegd om een nota voor te leggen aan de raad over de herinvoering van de roerende woon- en bedrijfsruimtebelasting. In deze kadernota wordt tegemoet gekomen aan deze toezegging.

Een gemeente is niet verplicht om een roerende woon- en bedrijfsruimtebelasting (RWBB) te heffen, ook niet als een gemeente onroerende zaakbelasting (OZB) heft. Andersom is het echter niet mogelijk dat een gemeente wel een RWBB heft maar geen OZB.

Het tarief van de RWBB dient gelijk te zijn aan het tarief van de OZB. Dit betekent dat in praktijk het tarief voor bijvoorbeeld een woonboot gelijk is aan het tarief van een woonhuis. De hoogte van de heffing (in €) wordt bepaald door de WOZ-waarde.

De invoering van de RWBB moet de gelijkheid tussen eigenaren van roerende en onroerende goederen bewerkstelligen. Eigenaren van onroerende goederen betalen OZB voor hun onroerende zaak (woonhuis). Op grond van het gelijkheidsbeginsel is het wenselijk dat de eigenaren van roerende goederen, net als eigenaren van onroerende goederen, ook bijdragen aan collectieve voorzieningen waarvan wordt geprofiteerd.

Naast de RWBB betalen eigenaren van roerende goederen ook afvalstoffenheffing, rioolrecht, precariobelasting en havengeld (deze belasting wordt alleen opgelegd bij het hebben van een pleziervaartuig bij het woonschip). De woonlasten voor eigenaren van roerende goederen zullen dus toenemen. Deze verzwaring van de lasten is echter te rechtvaardigen op grond van het gelijkheidsbeginsel. Eigenaren van onroerende goederen worden namelijk aangeslagen voor een soortgelijke belasting.

Regelmatig wordt aangevoerd dat er een overlap plaatsvindt tussen de precariobelasting en de RWBB. De belastingrechter heeft echter uitgemaakt dat het heffen van RWBB naast liggeld (precariobelasting) is geoorloofd en geen ongeoorloofde dubbele belastingheffing teweegbrengt.

In de nota woonlasten woonboten werd gesproken van invoering van de RWBB in de nabije toekomst om gewenning aan de RWBB toe te staan. Overeenkomstig de planning van de nota woonlasten woonboten wordt nu voorgesteld om de RWBB per 1 januari 2011 in te voeren. Hiervoor zal bij de belastingvoorstellen 2011 een verordening ter vaststelling worden aangeboden aan de gemeenteraad.

Aan Cocensus zal gevraagd worden om een inventarisatie en taxatie uit te voeren voor alle roerende zaken binnen het belastinggebied van de gemeente. Met de (her)invoering van de roerende ruimtebelasting zullen nagenoeg geen invoeringkosten gemoeid zijn. De opbrengst van de roerende woon- en bedrijfsruimtebelasting zal naar verwachting € 50.000 zijn. Hiermee is in de ombuigingsvoorstellen rekening gehouden.

Alternatieven heffingsmaatstaf rioolheffing

Bij de vaststelling van de Haarlemse belastingvoorstellen in december 2009 is op verzoek van de raad toegezegd, dat nader onderzocht zou worden welke passende heffingsmaatstaven er zijn voor de rioolheffing naast de mogelijkheid te heffen op basis van een vast bedrag (de huidige maatstaf).

De mogelijkheden hiertoe worden thans onderzocht, waarbij met name de voor- en nadelen van de verschillende alternatieven worden getoetst. Verwacht wordt dat het onderzoek voor het zomerreces wordt afgerond en in het 3^e kwartaal aan de raad kan worden aangeboden. Op basis van het uit te brengen voorstel kan een keuze gemaakt worden voor een nieuwe heffingsmaatstaf of voor handhaving van de bestaande maatstaf. De datum van inwerkingtreding van de maatstaf is afhankelijk van de gekozen maatstaf.

Mogelijke invoering BIZ-heffing (Bedrijven Investeringszones) Waarderpolder

Sinds een aantal jaren wordt het bedrijvenpark Waarderpolder collectief beveiligd. Deze collectieve beveiliging is succesvol en levert een belangrijke bijdrage aan de veiligheid in dit gebied. Eind 2009 ontving de Waarderpolder voor de tweede maal het certificaat Keurmerk Veilig Ondernemen. Dit

collectieve beveiligingssysteem is een product van de Stichting Parkmanagement Waarderpolder. Slechts 20% van alle ondernemers in de Waarderpolder betaalt nu mee aan deze collectieve beveiliging. Dit maakt de continuïteit van de collectieve beveiliging naar de toekomst toe kwetsbaar door de hoge bijdrage per deelnemer. Als de overige 80% van de ondernemers in de Waarderpolder, die profiteren van de collectieve beveiliging, ook zou meebetalen wordt de collectieve beveiliging toekomstbestendig.

Op 1 mei 2009 is de Experimentenwet Bedrijven Investeringszones (BI-zones ofwel BIZ) in werking getreden. Deze experimentenwet maakt het voor ondernemers mogelijk om binnen 2 jaar na inwerking treden van de experimentenwet (mei 2009) een ondernemersfonds te starten. Met dit fonds kan gezamenlijk worden geïnvesteerd in een aantrekkelijke en veilige bedrijfsomgeving, waar alle ondernemers in de zone aan meebetalen. Na afloop van deze 2 jaar zal de wet geëvalueerd worden. Eenmaal in gang gezette en op de BIZ geschoeide ondernemersfondsen hebben een maximale levensduur van 5 jaar.

Op verzoek van de ondernemersvertegenwoordigers in de Waarderpolder heeft het college de raad voorgesteld een juridische basis te verschaffen voor de invoering van een bestemmingsheffing BI-zone Waarderpolder en op de subsidie voor de BI-Zone Waarderpolder. Formalisering van de voorgestelde heffing kan pas plaatsvinden nadat een zogenaamde draagvlakmeting heeft plaatsgevonden. Een gekwalificeerde meerderheid van de in de Waarderpolder gevestigde ondernemers zal daarmee dienen in te stemmen. De netto-opbrengst, die op € 321.000 wordt geraamd, wordt afgedragen aan het ondernemersfonds. De heffingsmaatstaf is gebaseerd op de WOZ-waarde, die ook wordt gehanteerd voor de onroerende zaakbelastingen (OZB).

De heffing treedt alleen in werking als uit de draagvlakmeting blijkt dat er sprake is van voldoende draagvlak onder de ondernemers in de Waarderpolder. Aan Cocensus wordt de heffing en invordering opgedragen.

Stand van zaken afschaffing reinigingsrechten

Voor het verhalen van de kosten voor de inzameling van bedrijfsafval maakt de gemeente Haarlem gebruik van het reinigingsrecht. Het reinigingsrecht is een echte retributie. Alleen degene die gebruik maakt van de aangeboden dienst is belastingplichtig. Dit heeft als nadeel dat er niet kan worden geheven wanneer iemand stelt geen gebruik te maken van de aangeboden dienst. De kosten voor het ophalen en verwerken van bedrijfsafval mogen niet worden verhaald via de afvalstoffenheffing. Omdat de gemeente Haarlem geen ophaalplicht heeft voor bedrijfsafval en in Haarlem gevestigde bedrijven zelf zorg dienen te dragen voor het verwijderen van afval, is het niet nodig om naast een afvalstoffenheffing de reinigingsrechten in stand te houden. Bedrijven kunnen voor deze inzameling een contract afsluiten met een afvalinzamelaar (bijvoorbeeld Spaarnelanden).

Voor 2010 is een opbrengst van het reinigingsrecht begroot van € 575.000, de directe en indirecte kosten van inzameling (exclusief de kosten van handhaving) voor de gemeente zijn begroot op € 932.000. Per saldo is de heffing van het reinigingsrecht dan ook maar voor 62% kostendekkend.

In de paragraaf lokale heffingen bij de begroting 2009 is aangegeven dat het voornemen bestaat om het reinigingsrecht te beëindigen. Daarbij is aangegeven dat voorwaarde voor afschaffing is, dat de aanleg van het collectieve ondergrondse inzamelsysteem in de binnenstad is afgerond. De aanleg van dit systeem is naar verwachting in de loop van 2011 afgerond. Hierdoor wordt het mogelijk om per 2012 het reinigingsrecht af te schaffen.

Beslispunten

Het college stelt de raad voor:

- De roerende woon- en bedrijfsruimtebelasting (RWBB) in te voeren per 1 januari 2011. Hiervoor zal bij de belastingvoorstellen 2011 een verordening ter vaststelling aan de raad worden aangeboden.
- Het reinigingsrecht per 1-1-2012 te beëindigen, mits aan de voorwaarden is voldaan.

7. Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken

Op grond van de gemeentewet artikel 213a doet het college periodiek onderzoek naar de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het gevoerde bestuur. In 2010 zijn c.q. worden in Haarlem diverse van deze onderzoeken uitgevoerd.

Allereerst is het in 2009 gestarte doelmatigheidsonderzoek naar de bedrijfsvoering van de hoofdafdeling Sociale Zaken en Werkgelegenheid begin 2010 afgerond.

Daarnaast worden in 2010 de volgende drie 213a-collegeonderzoeken uitgevoerd:

1. De doelmatigheid van de besteding van de opbrengst van de afvalstoffenheffing;
2. De kosten en toegevoegde waarde van externe onderzoeken en externe inhuur; en
3. De interne sturing en beheersing van gemeentelijk vastgoed.

Tot slot wordt in 2010 ook onderzoek gedaan naar de herijking van de onderhoudsbudgetten. Het betreft hier niet zozeer een 213a-collegeonderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid, maar een onderzoek in opdracht van de raad met als doel de actualisatie van de nota 'Herijking normbudgetten' uit 2007.

7.1 Doelmatigheidsonderzoek Sociale Zaken en Werkgelegenheid

In de periode juni – september 2009 is een doelmatigheidsonderzoek uitgevoerd bij de hoofdafdeling Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SoZaWe). Het college heeft begin 2010 ingestemd met een overzicht van conclusies uit de “Rapportage Effectiviteit en Efficiency hoofdafdeling SoZaWe” en uit te voeren vervolgacties. Het collegebesluit is ter kennisneming gezonden aan de commissies Samenleving en Bestuur, en aan de Rekenkamercommissie (2010/30449). Het onderzoeksrapport is beschikbaar gesteld op het BIS (2010/64396).

Belangrijke conclusies uit het onderzoek zijn:

- De hoofdafdeling SoZaWe doet het over het algemeen goed. De gemeente Haarlem heeft de afgelopen jaren veel geld bespaard op het inkomensdeel van de Wet Werk en Bijstand (WWB). De prestaties van Haarlem op dit terrein zijn beter dan het landelijk gemiddelde en beter dan bij de referentiegemeenten. De goede prestaties zijn te verklaren door enerzijds de prestaties van de hoofdafdeling SoZaWe; anderzijds heeft Haarlem waarschijnlijk voordeel van de modelspecificaties van het zogenaamde verdeelmodel voor het landelijke bijstandsbudget.
- De hoofdafdeling SoZaWe staat voor omvangrijke veranderingen, die ingrijpende effecten hebben op de bedrijfsvoering. Zo krijgen gemeenten steeds meer financiële verantwoordelijkheden met betrekking tot sociale zekerheidsregelingen en stelt de samenwerking met het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) eisen aan de bedrijfsvoering.
- De totale formatie van de hoofdafdeling SoZaWe is lager dan die van referentiegemeenten. Aan de hoofdafdeling SoZaWe is op basis van een eerder uitgevoerd overhead-onderzoek met ingang van 1 januari 2011 een taakstelling op de overhead opgelegd van 6,45 fte. Omdat het doelmatigheidsonderzoek geen antwoord geeft op de vraag in hoeverre realisatie van deze taakstelling mogelijk is, wordt een nader onderzoek uitgevoerd, waarvan de uitkomst wordt verwerkt in de begroting 2011.
- Voor de klantmanagers Werk en Inkomen wordt een caseload van 80 bijstandsklanten gehanteerd, waarbij iedere klantmanager iedere week één intake-gesprek voert. Bij deze caseload heeft een klantmanager ongeveer 10 uur per klant per jaar voor re-integratieactiviteiten. De voor de klantmanagers gehanteerde caseload van 80 is goed hanteerbaar.

Vervolgacties om de tot nu toe behaalde resultaten te handhaven en de bedrijfsvoering verder te verbeteren worden door de hoofdafdeling SoZaWe ter hand genomen.

7.2 De doelmatigheid van de besteding van de opbrengst van de afvalstoffenheffing

In 2009 is de onderzoeksopdracht over de doelmatigheid van de besteding van de afvalstoffenheffing vastgesteld. Doel van dit onderzoek is het beoordelen van de doelmatigheid van de besteding van de opbrengsten uit de afvalstoffenheffing en het doen van aanbevelingen ter verbetering daarvan. Het onderzoek zal medio 2010 worden afgerond.

7.3 De kosten en toevoegde waarde van externe inhuur

Door gemeenten, provincies en ministeries worden met regelmaat externen ingehuurd. Zo ook door de gemeente Haarlem. Als het gaat om externe inhuur zijn er twee belangrijke aandachtspunten: enerzijds de beheersing van de uitgaven en anderzijds de doeltreffendheid en doelmatigheid.

Het onderzoek naar externe inhuur wordt momenteel uitgevoerd, conform de op 2 maart 2010 door het college vastgestelde onderzoeksopdracht (2010/49095). De centrale vraag is: *Wat is de aard en de (financiële) omvang van de externe inhuur van de gemeente Haarlem, hoe doeltreffend en doelmatig is deze, en is de sturing en beheersing hiervan voldoende?*

De te onderzoeken periode is van januari 2008 (start nieuwe organisatie) tot en met december 2009. Voor het in kaart brengen van de aard en omvang van de externe inhuur wordt gebruik gemaakt van kwantitatief cijfermateriaal over de externe inhuur gemeentebreed en uitgesplitst naar hoofdafdeling. Daarnaast worden de Haarlemse kaders op het terrein van externe inhuur in beeld gebracht en worden diepte-interviews gehouden teneinde een meer diepgaand beeld van de doeltreffendheid en doelmatigheid van externe inhuur te kunnen schetsen. Bij het opstellen van de rapportage zullen – voor zover relevant - literatuur en onderzoeksrapporten uit andere gemeenten op het terrein van externe inhuur als achtergrondinformatie en referentiekader benut worden.

Het onderzoek zal na de zomer 2010 uitmonden in een rapportage die zal besluiten met de voornaamste conclusies en aanbevelingen van het onderzoek. Daarbij zal expliciet aandacht zijn voor eventuele verbeterpunten, alsook voor de wijze waarop de inhuur externen verminderd kan worden (n.b. vermindering leidt niet in alle gevallen tot een verbetering van de begrotingspositie) en voor voorstellen over hoe het bij de bezuinigingen vastgelegde bedrag van € 1,5 miljoen per jaar gerealiseerd kan worden.

7.4 De interne sturing en beheersing van gemeentelijk vastgoed

Gemeente Haarlem is eigenaar van een omvangrijke vastgoedportefeuille met een aanzienlijke financiële waarde. Dit gemeentelijk vastgoed is een belangrijk middel om gemeentelijke doelstellingen te realiseren op het gebied van onder andere stedelijke en maatschappelijke ontwikkeling.

Medio 2005 is bij de afdeling Vastgoed een ingrijpend verbeterprogramma in gang gezet om de vastgoedsturing procesmatig en organisatorisch op goede wijze in de gemeentelijke organisatie te verankeren. Eind 2007 werd geconstateerd dat op een aantal punten vooruitgang was geboekt, maar dat tegelijkertijd nog twee belangrijke opgaven - gecentraliseerd beheer en integrale sturing – resteerden.

De vraagstelling van het in 2010 te verrichten onderzoek is: Hoe doeltreffend en doelmatig is de interne sturing op en beheersing van het gemeentelijk vastgoed in relatie tot het streven naar:

- gecentraliseerd beheer ondergebracht bij één verantwoordelijk organisatieonderdeel;
- meer toegevoegde beleidswaarde o.a. in de vorm van strategisch voorraad beheer; en
- een beter financieel rendement door middel van kostendekkendheid van het beheer en adequaat risicomanagement.

Momenteel wordt gewerkt aan de concrete opdrachtformulering, het onderzoek wordt in de tweede helft van 2010 uitgevoerd.

7.5 Onderzoek naar herijking onderhoudsbudgetten

In 2005 is de rapportage 'Basiskwaliteit Openbare Ruimte' opgesteld, waarin naast de kwaliteitsambities kosten en strategieën zijn vastgelegd. In 2007 is de nota 'Herijking normbudgetten' geschreven. In deze nota is een aantal uitgangspunten en berekeningen van de nota uit 2005 getoetst en geactualiseerd. De gemeenteraad heeft, met het oog op de kadernota 2010 en de programmabegroting 2010-2015, opdracht gegeven de nota 'Herijking normbudgetten' op haar beurt actueel te maken.

Meer concreet gaat het om een actualisatie van de normeringsnota uit 2007, waarbij het aspect van de areaaluitbreiding is meegenomen, evenals een strategisch advies over hoe financieel om te gaan met deze areaaluitbreidingen. De tijdshorizon van de actualisatie loopt gelijk met de coalitieperiode van het nieuwe college van B&W dat wil zeggen de periode 2010-2014.

De actualisatie van de normbudgetten bestaat uit:

- Een vaststelling van de op 1 januari 2010 beschikbare budgetten per domein, uitgesplitst naar dagelijks-, groot onderhoud en vervanging waarbij is aangegeven wat er in de periode 2007-2009 is bijgekomen en afgegaan.
- Een berekening van de benodigde normbudgetten per domein, uitgesplitst naar dagelijks, groot onderhoud en vervanging, op basis van de kwaliteit, de gevraagde onderhoudsinspanning en de prijs in euro per meter, kubieke meter en stuks areaal.
- Een berekening van de benodigde budgetten voor achterstallig onderhoud voor dat areaal dat op 31 december 2009 niet voldeed aan de gewenste kwaliteitsnorm.

De rapportage is in concept gereed en wordt in juni aan de raad aangeboden. De financiële hoofdlijnen worden in onderstaande paragrafen kort weergegeven.

Actualisatie normbudgetten

Om de openbare ruimte op het afgesproken kwaliteitsniveau duurzaam¹ in stand te houden is in totaal op jaarbasis € 36,9 miljoen benodigd. Van het berekende normbudget is bijna de helft (€ 17,3 miljoen) benodigd voor regulier onderhoud, de rest (€ 19,6 miljoen) is benodigd voor vervanging van de inrichtingselementen aan het einde van de levensduur.

Inlopen achterstallig onderhoud

De totale omvang van het achterstallig onderhoud bedroeg in 2007 € 83,2 miljoen. Het bedrag dat op basis van de kengetallen van 2007 wordt berekend is € 66,2 miljoen. Berekend aan de hand van de geactualiseerde kengetallen bedraagt de huidige achterstand € 68,4 miljoen. Dit is een afname met € 15 miljoen ten opzichte van 2007.

Beschikbare budgetten

Op dit moment vindt een confrontatie plaats tussen de:

- beschikbare budgetten voor regulier- en vervangingsonderhoud;
- beschikbare budgetten voor inlopen achterstallig onderhoud;
- benoemde posten in het investeringsplan;
- taakstelling voor investering onderhoud in de openbare ruimte oplopend van € 500.000 in 2011 tot 1,5 miljoen in 2014
- het nieuwe coalitie-akkoord waarin staat opgenomen dat het terugbrengen van het onderhoudsniveau naar een lagere norm, niet ten koste mag gaan van het inlopen van het achterstallig onderhoud in de stad.

¹ Op 21 september 2006 is het Beleidskader Openbare Ruimte door de raad vastgesteld. De vastgestelde beheersambitie op basis van de landelijk CROW-norm is R-gedifferentieerd. De verschillende beheersgebieden worden van zeer intensief (binnenstad) tot extensief (buitengebied) beheerd.

Vervolg

Het definitieve rapport en cijfers zullen voor de zomer aan de raad worden voorgelegd. In de raadsnota zal ingegaan worden op:

- de confrontatie tussen de beschikbare met de normbudgetten en de betekenis hiervan
- hoe en in welk fasering het inlopen van het achterstallig onderhoud zal worden aangepakt.

Beslispunt

Het college stelt de raad voor om kennis te nemen van de stand van zaken wat betreft de verschillende afgeronde en lopende doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken.

8. Grond- en vastgoedbeleid

De gemeente is eigenaar van grond en gebouwen die nodig zijn om ruimtelijke en/of maatschappelijke doelstellingen te realiseren. Het Haarlemse grond- en vastgoedbeleid is het kader waarbinnen het gemeentelijk vastgoed wordt ontwikkeld en geëxploiteerd. In mei 2006 heeft de raad de Nota Grondbeleid (BIS 2006/466) vastgesteld. In deze nota is het grond- en vastgoedbeleid gezien tegen de achtergrond van de visie en ambitie van Haarlem en de wijze waarop de gemeente de regiefunctie in de stedelijke ontwikkeling vormgeeft. Jaarlijks actualiseert en publiceert de gemeente in de Nota Grondprijzen (laatste versie BIS 2009 237349) de nadere invulling hiervan voor het uitgiftebeleid en het grondprijnsbeleid. In de Beheerverordening Grond- en Gebouwenexploitatie (BIS 2006/245744) zijn de algemene spelregels opgenomen uit het ministerieel Besluit Begroting en Verantwoording verbijzonderd voor Haarlem, waaronder de richtlijnen voor de waardering en exploitatie van gronden en overig vastgoed, de bevoegdheden van college en raad en de regels die gelden voor toevoegingen en onttrekkingen aan de vastgoedreserves voor grondexploitatie, erfpacht en boven boekwaarde.

Voor vastgoedexploitaties worden zes hoofdstukken gehanteerd waarin de verschillende vastgoedtypen administratief zijn ondergebracht²: Hoofdstuk 1: Grondexploitaties, Hoofdstuk 2: Commercieel en overig vastgoed, Hoofdstuk 3: Maatschappelijk vastgoed, Hoofdstuk 4: Dienstgebouwen (zoals stadhuis, stadskantoren, gemeentewerf), Hoofdstuk 5: Parkeergarages en Hoofdstuk 6: Erfpacht/ recognities.

8.1 Kredietcrisis

Bij Kadernota wordt (via het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties; zie hieronder) vooruitgeblikt, waarbij inzicht wordt gegeven in de verwachte, specifieke gevolgen voor de lopende grondexploitaties.

Over het algemeen kan geconstateerd worden, dat de ruimtelijke ontwikkeling in Haarlem vanaf de tweede helft van 2009 in de vertraging terecht is gekomen. De kredietcrisis, die daar grotendeels aan ten grondslag ligt, heeft tot bevrozing en (zelfs) tot afstel van enkele ontwikkelingen geleid (bijv. Stadionontwikkeling). Het gebruik van de conservatieve parameters, die over de gehele resterende looptijd van de grondexploitaties zijn doorgerekend, zorgt ervoor, dat een dergelijke tijdelijke daling of vertraging in inkomsten én uitgaven geen structurele gevolgen heeft. Dit is wel het geval, indien de crisis langdurig (enkele jaren) zal aanhouden.

De verkoop van verspreid bezit heeft overigens tot op heden nog maar weinig last ondervonden van de kredietcrisis.

8.2 Grondexploitaties

Voor gebiedsontwikkelingen stelt de gemeente de kaders vast in de vorm van projectdocumenten, waarin naast het te realiseren programma ook afspraken worden gemaakt over de planning en de financiële gevolgen van de projectuitvoering.

Grondexploitaties zijn een middel om de ambities van ruimtelijke en maatschappelijke doelstellingen te realiseren. Te denken valt aan woningbouw, maatschappelijke zaken en infrastructurele zaken ten dienste van de gemeente. De grondexploitatie dient onder meer om de financiën (baten, lasten en risico's) van deze langdurige projecten actueel en overzichtelijk te houden.

Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG)

In overleg met de raad is in 2008 in de projectgroep informatiewaarde MPG (o.a.) besloten een knip in de tijd aan te brengen tussen de verantwoording door het college over het gevoerde grondbeleid enerzijds en het meerjarenperspectief anderzijds. In de verantwoording over het gevoerde beleid ligt de nadruk op de resultaten van de afgelopen jaren en de gevolgen daarvan voor de reserve

² Zie nota "Herinrichting en uitbreiding indeling vastgoedhoofdstukken" (BIS 2008 197955).

grondexploitatie. De verantwoording maakt onderdeel uit van de jaarrekening en het jaarverslag. Het MPG gaat in op de verwachte toekomstige resultaten van de grondexploitaties, mede op basis van de resultaten van het afgelopen jaar en inschattingen van toekomstige ontwikkelingen. Het MPG wordt tegelijk met de kadernota opgesteld en aan de raad aangeboden (zie bijlage 2 bij deze kadernota).

Algemene reserve grondexploitaties

De algemene reserve Grondexploitaties is een algemene risicoreserve ter dekking van risico's van grondexploitaties. De voordelige resultaten op grondexploitaties worden aan deze reserve toegevoegd en nadelige resultaten worden er aan onttrokken.

In het overzicht hieronder zijn de (verwachte en/of reeds besloten) toekomstige mutaties in de reserve grondexploitatie opgenomen.

(bedragen x € 1.000)

Prognose verloop Reserve grondexploitaties							
Omschrijving mutatie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Af: motie 63/Amerikaweg ¹		-700	-700				
Af: optimalisatie Spoorzone ²		-500					
Af: dotatie algemene reserve ³		-1.000					
Bij: winstneming Doctorshof/Schalkwijk ⁴		500					
Bij: opbrengsten afkoop erfpachten ⁵		pm	pm	pm	pm		
Liquidatie Grex Raaks					2.150		
Liquidatie Grex Ripperdatterrein						3.190	
Saldo einde jaar	2.476	776	76	76	2.226	5.416	5.416

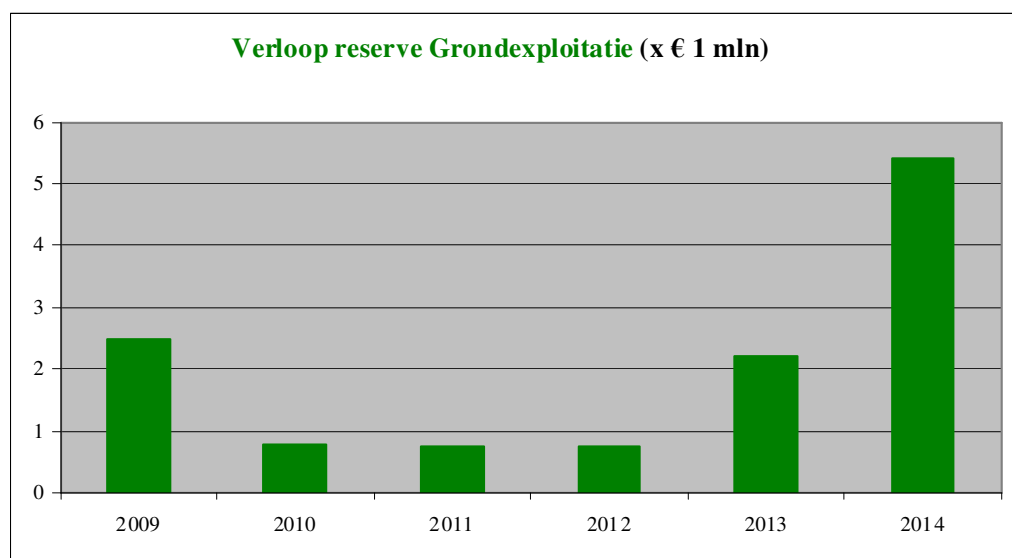
¹ Uitgestelde onttrekkingen 2006/2007 van € 0,7 miljoen zijn vooralsnog opgevoerd als verplichting voor 2010/2011.

² Conform Coalitieakkoord 2006-2010.

³ Conform Kadernota 2005.

⁴ Alleen indien tussentijdse winstname (binnen het totaal van Schalkwijk) is toegestaan.

⁵ Opbrengstniveau is in de huidige markt niet te ramen.

Conclusie

De gewenste minimale omvang van de reserve grondexploitatie van € 3,0 miljoen is eind 2009 niet gerealiseerd. De feitelijke ontwikkeling van de omvang van deze reserve is van veel en deels onbeïnvloedbare factoren afhankelijk. Vooral de gevolgen van de recessie en de mate waarin deze verder doorwerken in de kosten en baten van de grondexploitaties, maken een terughoudende aanwending van deze reserve in de komende jaren noodzakelijk.

Toekomstige verliezen

Tot en met 2007 werden toekomstige verliezen afgedekt middels de voorziening toekomstige verliezen. Met ingang van de jaarrekening 2007 wordt deze voorziening als negatieve post onder de voorraden opgenomen. Deze post heeft betrekking op complexen waarvan op basis van de herziene exploitatieberekeningen een nadelig saldo (verlies) wordt verwacht. Toevoegingen aan de balanspost (negatieve) voorraden worden ten laste van de reserve grondexploitaties getroffen.

Per 31-12-2009 is voor de volgende complexen in totaal € 7,6 miljoen aan voorzieningen opgenomen:
bedragen x € 1.000

Voorzieningen toekomstige verliezen	Rekening 2009
Grondexploitatie Funderingsherstel casco stadsdelen	1.965
Voorziening grex Oostpoort III/Stadion	1.953
Voorziening Fietsnfabriek (boekwaarde groter dan marktwaarde)	1.394
Voorziening Badmintonpad	2.347
Totaal	7.659

8.3 Overige vastgoedexploitaties (hoofdstuk 2 e.v.)

Vastgoedbezit brengt risico's en onderhoud met zich mee. Voorzieningen en reserves zijn noodzakelijk om voorziene en onvoorziene tegenvallers op te vangen.

Voor een beperkt aantal objecten/portefeuilles zijn er in het verleden specifieke reserves en voorzieningen gecreëerd waaruit het onderhoud wordt gedekt. Voor het merendeel van het bezit bestaat er echter nog geen aparte onderhoudsreserve of -voorziening. Omdat de hoofdstukindeling in 2010 is gewijzigd dienen ook de bijbehorende reserves 'op de schop te worden genomen'. Het is wenselijk bij deze herinrichting ook de bekostiging van het achterstallig, planmatig en het dagelijks eigenaaronderhoud te betrekken. Gevolg is een vermindering van het aantal reserves en voorzieningen en daardoor meer zicht en grip op de aanwending van deze middelen voor college en raad. Een voorstel hiertoe zal in het 3^e kwartaal van 2010 naar de raad worden gestuurd.

Onderdeel van dit voorstel zal zijn de aanwending van de zgn. reserve Vastgoed (opbrengsten boven boekwaarde). Aan deze bestaande reserve worden de gerealiseerde meeropbrengsten boven de boekwaarde bij het afstoten van hoofdstuk 2-bezit toegevoegd, na aftrek van de kosten voor verkoop. Vanuit deze reserve worden onttrekkingen gedaan waarover de raad beslist, zoals de dekking van aanvangstekorten op door de raad aangewezen nieuwe objecten. De stand van deze reserve bedraagt per 31 december 2009 € 3,4 miljoen. Het verloop van deze reserve in onderstaande tabel weergegeven.

Bedragen x € 1.000

Stand reserve Vastgoed	Rekening 2004	Rekening 2005	Rekening 2006	Rekening 2007	Rekening 2008	Rekening 2009
Reserve vastgoed	2.567	269	1.097	968	1.439	3.388

8.4 Erfpacht

Op dit moment heeft de gemeente nog ongeveer 400 erfpachtrelaties. Doelen van de uitgifte van gronden in erfpacht zijn:

- Behoud van toekomstige waardeinstijging van de grond voor de gemeenschap;
- Behoud van toekomstige beschikking en sturing;
- Behoud van een (door indexering en waardebeoordeling bij het verstrijken van tijdvakken) relevante gemeentelijke inkomstenbron.

Reserve Erfpachtgronden

Deze reserve bedraagt eind 2009 € 285.000. Dat is 10% van de boekwaarde van de in erfpacht uitgegeven gronden. Meeropbrengsten uit exploitatie of verkoop van deze gronden vloeien ingevolge de beheerverordening grond- en gebouwenexploitatie over naar de reserve grondexploitatie (zie hierboven).

Het verloop van deze reserve in onderstaande tabel weergegeven.

Bedragen x € 1.000

Stand reserve erfpachtgronden	Rekening 2004	Rekening 2005	Rekening 2006	Rekening 2007	Rekening 2008	Rekening 2009
Reserve erfpachtgronden	308	308	236	304	286	285

8.5 Weerstandsvermogen vastgoedexploitaties

Het weerstandsvermogen is de confrontatie tussen wat we hebben en wat nodig is om verliezen en risico's uit hoofde van vastgoedexploitaties af te dekken. Het gaat dan niet alleen om de reserves, maar ook om de getroffen voorzieningen voor (mogelijke) toekomstige verliezen. Het verloop van het totaal aan reserves en voorzieningen over de afgelopen jaren is als volgt:

Bedragen x € 1.000

Stand reserves en voorzieningen per einde jaar	Rekening 2004	Rekening 2005	Rekening 2006	Rekening 2007	Rekening 2008	Rekening 2009
Algemene reserve grondexploitaties	339	1.059	-351	1.771	897	2.477
Voorziening toekomstige verliezen	7.008	6.140	7.893	5.260	6.385	7.659
Totaal weerstandsvermogen	10.222	7.776	8.875	8.303	9.007	13.809

Beslispunt

Het college stelt de raad voor om kennis te nemen van de informatie uit het hoofdstuk grond- en vastgoedbeleid.

9. Risico's, reserves en voorzieningen en weerstandscapaciteit

9.1 Het Haarlemse beleidskader

In de nota reserves en voorzieningen (2008/101659) wordt een samenvatting gegeven van de regelgeving op het gebied van reserves en voorzieningen, waaronder een toelichting op het verschil tussen reserves en voorzieningen en de afspraken voor het instellen en opheffen van reserves en voorzieningen. In het verlengde van deze regelgeving is het Haarlemse beleidskader uitgewerkt. Aanvullend op het bestaande beleidskader zijn de volgende afspraken gemaakt:

- Een bestemmingsreserve blijft alleen bestaan als het nut en de noodzaak onomstotelijk vast staan. Als dat niet zo is wordt het toegevoegd aan de algemene reserve;
- Bestemmingsreserves worden zoveel mogelijk samengevoegd tot brede bestemmingsreserves;
- Van elke reserve ligt vast wat het doel van de reserve is, tot welk begrotingsprogramma het behoort, wat de geraamde besteding is en hoe de reserve wordt gevoed;
- De algemene reserve dient primair als buffer voor risico's en ter egalisatie van rekeninguitkomsten. Afzonderlijke risicovoorzieningen voor deelactiviteiten worden hierdoor overbodig (conform besluitvorming van de raad wordt alleen nog de reserve WWB als afzonderlijke risicoreserve gehandhaafd).

Toepassing van deze afspraken moet er toe leiden dat er niet allerlei "potjes" ontstaan en blijven bestaan. Slechts als de raad heeft ingestemd met (nut en noodzaak) van een bestemmingsreserve kan deze (blijven) bestaan. Doordat er minder afzonderlijke bestemmingsreserves zijn, wordt nog beter een integrale afweging van beleidsvoornemens bevorderd.

Voor de stand van de reserves en voorzieningen wordt verwezen naar de bijlage 5.5 reserves en voorzieningen in het jaarverslag 2009.

9.2 Weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen

Op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies moet er met ingang van 2004 een paragraaf weerstandsvermogen opgenomen worden in de begroting en het jaarverslag waarin aandacht wordt besteed aan het risicoprofiel van de gemeente dit af te zetten tegen het weerstandsvermogen. De paragraaf moet minimaal een inventarisatie van de weerstandscapaciteit en de risico'en het beleid hieromtrent bevatten (artikel 11.2 BBV).

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen dient te worden vastgesteld welke ratio (verhouding benodigde en aanwezige weerstandscapaciteit) de gemeente nastreeft. Hiertoe worden de volgende klassen gebruikt³:

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$2,0 < x$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$x < 0,6$	Ruim onvoldoende

De gemeente Haarlem streeft een weerstandsvermogen na dat ten minste voldoende is. Dit betekent een ratio weerstandsvermogen van minimaal 1,0 met waarderingscijfer C.

³ Deze normeringssystematiek voor het weerstandsvermogen is ontwikkeld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement in samenwerking met de Universiteit Twente.

9.3 Berekening ratio weerstandsvermogen

Om de risico's van de gemeente Haarlem in kaart te brengen wordt regelmatig navraag gedaan bij de verschillende hoofdafdelingen of er nieuwe risico's gesignaleerd zijn. Deze risico's worden gewaardeerd op waarde en kans van voordoen. Omdat het niet waarschijnlijk is dat de risico's zich in hetzelfde jaar voordoen wordt een (statistische) simulatie gedaan die het vermogen berekent dat benodigd is om met 90%⁴ zekerheid de risico's voldoende af te dekken.

Op basis van de inventarisatie worden de 10 grootste risico's bepaald door middel van een risicosimulatie; deze worden in de weerstandsparagraaf van de begroting en het jaarverslag opgenomen. In de kadernota worden nieuw gesignaleerde risico's opgenomen ten opzichte van het laatst vastgestelde jaarverslag of kadernota en wordt het ratio weerstandsvermogen opnieuw berekend.

Nieuwe risico's

Afd.	Risico	Kans	Gevolg	Benodigde capaciteit
M&S	Groei in het aantal bovenformatieven als gevolg van het transitieproces bij de hoofdafdeling Middelen en Services	50%	Max. € 1 mln	€ 0,5 mln
M&S	Sanering archief	10%	Max. € 0,5 mln	€ 0,05 mln
SZW	Voorstel om risico op te nemen met betrekking tot afrekening ESF	50%	Max. € 0,3 mln	€ 0,15 mln

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag (€ 92,6 miljoen) niet nodig is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Een simulatie houdt op basis van een wetenschappelijk verantwoorde methodiek rekening met kansverdeling. Op basis van de uitgevoerde simulatie dient de algemene reserve minimaal € 35,3 miljoen te bedragen om met 90% zekerheid te kunnen zeggen dat er voldoende weerstandscapaciteit is.

Het ratio weerstandsvermogen wordt als volgt berekend:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{€ 37,4}{€ 35,3} = 1,06$$

In Haarlem wordt de stand van de algemene reserve gehanteerd als de beschikbare weerstandscapaciteit. Op basis van bovenstaande berekening wordt het weerstandsvermogen gewaardeerd in categorie C: voldoende. Dit is conform het streven van de gemeente Haarlem.

⁴ Het zekerheidspercentage van 90% is een algemeen geaccepteerd en veel gebruikt uitgangspunt bij de beoordeling van het weerstandsvermogen. Afwijking van dit percentage is mogelijk.

9.4 Meerjarig verloop algemene reserve

In onderstaande tabel wordt het verloop van de algemene reserve weergegeven, rekening houdend met de financiële wijzigingen zoals vermeld in deze kadernota.

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Budgettaire effect (v (-) is positief; n is nadelig)					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Stand algemene reserve per 1-1	-41.057 v	-37.423 v	-37.384 v	-37.384 v	-37.384 v	-37.384 v
Toevoeging geraamd in coalitieakkoord	-1.250 v					
Incidentele meevaller septembercirculaire 2008	-600 v					
Toevoeging verzamelamendement begroting 2010	-72 v					
Toevoeging algemene reserve (verkoop Crematorium)	-810 v					
Budgetoverheveling (zie bestuursrapportage 2009-2)	5.661 n	39 n				
Begrotingsuitkomst (na bestuursrapportage 2010-1 en kadernota 2010) ¹	705 n	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Stand algemene reserve per 31-12	-37.423 v	-37.384 v	-37.384 v	-37.384 v	-37.384 v	-37.384 v

¹ De begrotingsuitkomst voor de toekomstige jaren is afhankelijk van de ombuigingen.

Beslispunt

Het college stelt de raad voor om kennis te nemen van de ontwikkelingen in risico's, het weerstandsvermogen en de algemene reserve.

10. Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering (de manier waarop de organisatie haar werkzaamheden uitvoert) binnen de gemeentelijke organisatie zal de komende jaren aan verandering onderhevig zijn. Op diverse terreinen worden momenteel de voorbereidingen getroffen om de omstandigheden en voorwaarden voor de bedrijfsvoering bij te stellen. De belangrijkste veranderingen voor de komende jaren worden hierna op hoofdlijnen toegelicht.

10.1 Organisatie-ontwikkeling

De in 2008 ingezette organisatie ontwikkeling is gericht op het vormen van een organisatie met als kernwaarden: sterk extern goed georiënteerd, eenheid van bestuur en beleid en intern goed georganiseerd. De laatste kernwaarde heeft geleid tot een aantal concrete doelstellingen: een kleinere organisatie, een hoogwaardige bedrijfsvoering, transparantie en eenvoud, samenwerken in de dagelijkse praktijk, maximaal gestandaardiseerde interne diensten.

Na het formele reorganisatiemoment, waarin met name de structuuraspecten geregeld zijn, is de focus vooral gericht op de andere aspecten van de organisatie, zoals de kennis/vaardigheden en houding/gedrag van medewerkers, de stroomlijning van processen en de cultuur in de organisatie. Het totaal aan verander- en ontwikkelingstrajecten is zodanig met elkaar verweven dat een programma is samengesteld om de verschillende activiteiten op elkaar af te stemmen.

Strategisch personeelbeleid

De komende jaren zal fors geïnvesteerd worden in de (nieuw gevraagde) kwaliteit(en) van de leidinggevend en de medewerkers o.a. via het Management Development traject en (in- en externe) trajecten voor vorming en opleiding. Daarbij gaat het zowel om vergroten van kennis en vaardigheden, als om het richten van houding, gedrag op de gewenste cultuur in de organisatie.

Ondersteund door het in 2010 te ontwikkelen strategisch personeelsbeleid, zal in een aantal jaren een groei in professionaliteit van de organisatie zichtbaar worden.

10.2 Digitalisering

Tegelijkertijd zullen de komende jaren belangrijke bedrijfsprocessen verdergaand gedigitaliseerd (moeten) worden. Deels het gevolg van regelgeving, die digitale ontvangst en verwerking van informatie en aanvragen verplicht gaat stellen en deels omdat de kwaliteit en efficiency van de interne bedrijfsprocessen kan worden verbeterd door middel van digitalisering van die processen.

Maar ook de verdere uitbouw van het gebruik van bestaande systemen (zoals het financieel pakket) dient zorg te dragen voor verbetering van de bedrijfsvoering. Verbetering die ook gerealiseerd zal worden door het toenemend gebruik van allerlei soorten van managementinformatie uit Qlikview (direct voor de managers beschikbare personele, financiële en productiegegevens)

De digitaliseringslag zal leiden tot wezenlijke wijzigingen in de bedrijfsvoering, waarbij ook de aard van de werkzaamheden op een aantal onderdelen (Dienstverlening, Digitale Informatievoorziening) en voor het management sterk veranderen.

ICT

Belangrijke voorwaarde voor de te maken digitaliseringslag en het laten slagen van het flex- en telewerken is een adequate ICT-infrastructuur. In de afgelopen jaren is –als gevolg van het verschuivende herhuisvestingsperspectief– een aanzienlijke achterstand ontstaan in de onderhoudstoestand van de ICT-infrastructuur. Inmiddels is sprake van een wankelende situatie, die regelmatig met noodprocedures overleefd gehouden moet worden. Daarmee zijn risico's ontstaan in de continuïteit van de bedrijfsvoering. Verbetering op niet al te lange termijn is dan ook absoluut noodzakelijk.

Met de herhuisvesting is een natuurlijk moment aanwezig om de verouderde infrastructuur in één keer op het noodzakelijke niveau te brengen. De komende jaren worden belangrijke investeringen in de ICT-infrastructuur gedaan om dit natuurlijk moment optimaal te benutten (zie hoofdstuk 4 Investerings)

10.3 Gemeentelijk huisvesting

De huisvesting van het grootste deel van de ambtelijke organisatie in de gebouwen Raaks- en Zijlpoort zal in de periode 2011-2014 zijn beslag krijgen. De (voorbereidingen voor de) (ver)bouw van de lokaties ligt op schema. Inmiddels is ook meer helderheid ontstaan in de verdere noodzakelijke activiteiten en kosten (zie hoofdstuk 4 investeringsen)

Met deze nieuwe huisvesting zal niet alleen een eind komen aan de huidige verspreide huisvesting, maar zullen ook nieuwe vormen van werken hun intrede gaan doen in de organisatie. Zo zullen flex- en telewerken onderdeel gaan worden van de dagelijkse werkzaamheden van een grote groep medewerkers.

10.4 Doorontwikkelnota planning en control

Belangrijk speerpunt in de reorganisatie van de ambtelijke organisatie in 2008 is de verbetering van de bedrijfsvoering. Om deze verbetering onderbouwd en goed georganiseerd te laten plaatsvinden is het document *Visie op planning en control* opgesteld (april 2007). De thans nog openstaande actiepunten⁵ uit deze richtinggevende nota zullen de komende jaren worden opgepakt en vormen onderdeel van het programma doorontwikkeling organisatie.

Organisatie	
Kwalitatief en Kwantitatief op orde brengen planning en control functies	Dit is een continue aandachtspunt
Verhogen prestaties van planning en control en financiële administratie	De verbetering van de processen investeringsplan en begroting is in 2009 verder opgepakt en zal vanaf 2010 worden ondersteund door specifieke applicaties.
Herijken verordening ex art 213a	Uitgesteld ivm mogelijke wijzigingen Gemeentewet
Processen	
Legal audits	Uitvoering vanaf 2010/2011
Afronden invoeren projectenadministratie	Hoewel het onderwerp in de Managementletter van de accountant een voldoende scoort, zullen nog een aantal stappen in 2010/2011 nodig zijn om de projectcontrol volledig in te bouwen in de sturing en beheersing in de organisatie
Instrumenten	
Aanscherpen budgetbeheer (werken met incentives)	Gepland voor 2010/2011
Formuleren van het activabeleid	Gepland voor 2010/2011
M&O-beleid	Gepland voor 2010/2011
Rollen en gedrag	
Cultuur, attitude en gedrag verder ontwikkelen in gewenste richting	Dit is een continue aandachtspunt ook in (MD)-trajecten voor leidinggevend en het traject "Ik werk voor Haarlem"

Beslispunt

Het college stelt de raad voor om kennis te nemen van de voortgang van de organisatieverandering.

⁵ Voor een totaaloverzicht van de actiepunten zie jaarverslag 2008 (blz. 176-178).

11. Voorstel

Wij stellen de raad voor:

1. De kadernota vast te stellen, met inbegrip van de financiële meerjarenraming 2011 – 2015;
 - Om akkoord te gaan met voorgestelde uitgangspunten voor de begroting 2011;
 - Kennis te nemen van de structurele financiële doorwerking van de eerste bestuursrapportage 2010, het coalitieakkoord, de financiële gevolgen van het investeringsplan 2010-2015 en de overige financiële ontwikkelingen, en deze te verwerken in de meerjarenraming 2011 - 2015.
2. Om akkoord te gaan met de hoofdthema's en actiepunten uit het coalitieakkoord "Het oog op morgen", waaronder het actief verminderen van de schuldenlast/verbeteren van de solvabiliteit van de gemeente Haarlem.
3. Om de actualisatie van het investeringsplan 2010-2015 voor kennisgeving aan te nemen.
4. De per thema vermelde ombuigingsmaatregelen vast te stellen;
 - Het totaal van het ombuigingsbedragen taakstellend vast te stellen op € 35 miljoen in 2018 bij een verondersteld economisch groeipercentage van 1%;
 - De ombuigingsmaatregelen uit te werken, waar mogelijk bij de begroting 2011-2015 en - voor de maatregelen die meer voorbereidingstijd vergen - uiterlijk bij de kadernota 2011;
 - Inhoudelijk en financieel over de voortgang van de ombuigingen te rapporteren in de reguliere planning- en controldocumenten (kadernota, begroting en jaarverslag).
5. Om de roerende woon- en bedrijfsruimtebelasting (RWBB) in te voeren per 1 januari 2011. Hiervoor zal bij de belastingvoorstellen 2011 een verordening ter vaststelling aan de raad worden aangeboden.
 - Het reinigingsrecht per 1-1-2012 te beëindigen, mits aan de voorwaarden is voldaan.
6. Om kennis te nemen van de stand van zaken wat betreft de verschillende afgeronde en lopende doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken.
7. Om kennis te nemen van de informatie uit het hoofdstuk grond- en vastgoedbeleid.
8. Om kennis te nemen van de ontwikkelingen in risico's, het weerstandsvermogen en de algemene reserve.
9. Om kennis te nemen van de informatie over de bedrijfsvoering.

De secretaris

De burgemeester

12. Besluit

De raad der gemeente Haarlem,

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders

Besluit:

1. De raad stelt de kadernota vast, met inbegrip van de financiële meerjarenraming 2011 – 2015;
 - De raad gaat akkoord met de voorgestelde uitgangspunten voor de begroting 2011;
 - De raad gaat akkoord met de structurele financiële doorwerking van de eerste bestuursrapportage 2010, het coalitieakkoord, de financiële gevolgen van het investeringsplan 2010-2015 en de overige financiële ontwikkelingen, en deze te verwerken in de meerjarenraming 2011 - 2015.
2. De raad gaat akkoord te gaan met de hoofdthema's en actiepunten uit het coalitieakkoord "Het oog op morgen", waaronder het actief verminderen van de schuldenlast/verbeteren van de solvabiliteit van de gemeente Haarlem.
3. De raad neemt kennis van het investeringsplan 2010-2015.
4. De raad stelt de per thema vermelde ombuigingsmaatregelen vast:
 - Het totaal van taakstellende ombuigingsbedragen van € 35 miljoen in 2018 bij een verondersteld economisch groeipercentage van 1%;
 - Het uitwerken van ombuigingsmaatregelen, waar mogelijk bij de begroting 2011-2015 en - voor de maatregelen die meer voorbereidingstijd vergen - uiterlijk bij de kadernota 2011;
 - Het inhoudelijk en financieel rapporteren over de voortgang van de ombuigingen in de reguliere planning- en controldocumenten (kadernota, begroting en jaarverslag).
5. De raad besluit roerende woon- en bedrijfsruimtebelasting (RWBB) in te voeren per 1 januari 2011. Hiervoor zal bij de belastingvoorstellen 2011 een verordening ter vaststelling aan de raad worden aangeboden;
 - De raad besluit het reinigingsrecht per 1-1-2012 te beëindigen, mits aan de voorwaarden is voldaan.
6. De raad neemt kennis van de stand van zaken wat betreft de verschillende afgeronde en lopende doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken.
7. De raad neemt kennis van de informatie uit het hoofdstuk grond- en vastgoedbeleid.
8. De raad neemt kennis van de ontwikkelingen in risico's, het weerstandsvermogen en de algemene reserve.
9. De raad neemt kennis van de informatie over de bedrijfsvoering.

Gedaan in de vergadering van 24 juni 2010.

De griffier

De voorzitter

Bijlagen

Bijlage 1: Investeringsplan 2010 - 2015

Als los boekje bijgevoegd.

Bijlage 2: Meerjarenperspectief Grondexploitaties 2010

Als los boekje bijgevoegd.

Bijlage 3: Begrippen en afkortingen

Afkortingenoverzicht

A	
AO / IC	Administratieve Organisatie / Interne Controle
AR	Algemene Reserve
AU	Algemene Uitkering
B	
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties
C	
CAO	Collectieve Arbeids Overeenkomst
CCVT	Centrum voor Cultuureducatie en Vrije Tijd
CS	Concernstaf
D	
DVO	Dienstverleningsovereenkomst
F	
Fido	Wet Financiering Decentrale Overheden
Flo	Functioneel leeftijdsontslag
Fte	Full time equivalent
G	
GEM	Gemeenschappelijke Exploitatie Maatschappij
GGD	Geneeskundige Gezondheids Dienst
GreX	Grondexploitatie
GRP	Gemeentelijk rioleringsplan
GSB	Grote Steden Beleid
H	
HDK	Hulpverlenings Dienst Kennemerland
I	
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
IFLO	Inspectie Financiën Lagere Overheden
IP	Investeringsplan
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
J	
JGZ	Jeugd Gezondheids Zorg

M	
MPG	Meerjaren Perspectief Grondexploitatie
M&S	Hoofdafdeling Middelen & Services (m.i.v. 1 januari 2008)
O	
OPO	Onderwijscommissie Primair Onderwijs
OPH	Ontwikkelings Programma Haarlem
OV	Openbaar Vervoer
OVO	Onderwijscommissie Voortgezet Onderwijs
OZB	Onroerende Zaakbelasting
P	
PO	Primair Onderwijs
P&O	Personeel en Organisatie
POP	Persoonlijk Ontwikkelings Plan
PPS	Publiek-Private Samenwerking
R	
RKC	Rekenkamercommissie
ROC	Regionaal Opleiding Centrum
S	
SHO	Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs
SMART	Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realiseerbaar en Tijdgebonden
SRO	Sport, Recreatie en Onderwijsvoorzieningen
STUP	Stadsdeeluitvoeringsprogramma
Sw	Sociale werkvoorziening
U	
UP	Uitvoeringsprogramma
V	
VINEX	Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO	Voortgezet Onderwijs
VRK	Veiligheids regio Kennemerland
W	
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wmo	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WVG	Wet Voorzieningen Gehandicapten
WWB	Wet Werk en Bijstand

Begrippenlijst

accres

Jaarlijkse groei van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds, gekoppeld aan de groei van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven. Het accres staat los van de toevoegingen aan het Gemeentefonds uit hoofde van onder meer decentralisatie van rijkstaken.

administratieve organisatie

Geheel van maatregelen, enerzijds gericht op het systematisch verzamelen, vastleggen en verwerken van gegevens, anderzijds op het verstrekken van informatie voor:

- a. de beleidskeuzen, het doen functioneren en beheersen van de gemeente;
- b. de verantwoording die daarover moet worden afgelegd.

algemene uitkering

Uitkering van het rijk die elke gemeente ontvangt uit het Gemeentefonds op basis van objectieve verdeelmaatstaven zoals inwonertal, aantal woonruimten, aantal bijstandsontvangers, lengte van (vaar-) wegen, enz. Het is de belangrijkste gemeentelijke inkomstenbron; de algemene uitkering is een algemeen dekkingsmiddel en kan vrij besteed worden. Zie ook *gemeentefonds*.

begroting

Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee zijn gemoeid en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

De begroting wordt door de gemeenteraad vastgesteld en heeft vier functies:

- autorisatiefunctie (machtiging aan burgemeester en wethouders om uitgaven te doen en inkomsten te realiseren);
- keuze- of afwegingsfunctie;
- beheersfunctie;
- controlefunctie.

beleidsbegroting

Met ingang van de begroting 2004 geldt dat ingevolge het Besluit Begroting en Verantwoording (17 januari 2003) een andere vormgeving aan de gemeente begroting moet worden gegeven. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen een beleidsbegroting en productraming. De beleidsbegroting gaat met name in op de (doelstellingen van de) programma's en via de zogenoemde paragrafen op de belangrijkste onderdelen van het beheer. In de productraming zijn alle producten ondergebracht met waar mogelijk per product een nadere toelichting.

begrotingswijziging

Een aanpassing van de begroting tijdens het begrotingsjaar. Alleen de gemeenteraad kan de begroting volgens de het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) wijzigen (zie ook *budgetrecht* en *suppletoire begroting*).

behoedzaamheidsreserve (BRES)

Reserve van het rijk die dient om de gevolgen van sterke fluctuaties in de algemene uitkering op te vangen. Daartoe zet het rijk op voorhand een bedrag van € 208,7 miljoen van de algemene uitkering landelijk 'apart'. Aan het eind van ieder jaar wordt de rekening opgemaakt en bezien of er nog wat over is van de reserve. Dat resulteert in een nabetaling of terugvordering aan/van gemeenten.

besluit begroting en verantwoording gemeenten en provincies (BBV)

Met ingang van 17 januari 2003 is het BBV in werking getreden. Het besluit bevat voorschriften voor de begrotings- en verantwoordingsdocumenten, uitvoeringsinformatie en informatie voor derden. Het besluit treedt in de plaats van het besluit comptabiliteitsvoorschriften 1995.

budgetrecht

Wettelijke bevoegdheid van de gemeenteraad de begroting vast te stellen en te wijzigen. De gemeenteraad is binnen het gemeentelijk bestel het enige orgaan met die bevoegdheid. Zie ook: *suppletoire begroting*.

decentralisatie-uitkering

Uitkering waarbij geen termijn van de overgang van de uitkering naar de algemene uitkering is vastgesteld. Hierdoor kunnen gelden met een specifieke verdeling, naast het normale verdeelstelsel in het gemeentefonds worden gehangen.

gemeentefonds

Fonds van het rijk waarin een deel van de opbrengst van de rijksbelastingen wordt gestort. Hieruit worden jaarlijks (algemene) uitkeringen gedaan aan de gemeenten ter dekking van een deel van hun uitgaven. Deze gelden zijn vrij besteedbaar. Zie ook *algemene uitkering*.

incidenteel

Eénmalige, niet jaarlijks terugkerende uitgave of inkomst.

integratie-uitkering

Uitkering waarbij de termijn van overgang naar de algemene uitkeringen is vastgesteld, maar de generieke verdeling nog niet (geheel) is bepaald, danwel gedurende enkele jaren wordt nagegaan of de generieke verdeling juist is bepaald.

jaarrekening

Verantwoording van de in een kalenderjaar gerealiseerde baten en lasten, opgezet volgens de voorschriften uit het BBV. Ook wordt de gemeentelijke vermogenspositie (bezit, vorderingen en schulden) per 31 december opgenomen. De jaarrekening wordt door de gemeenteraad vastgesteld.

jaarverslag

Rapportage over de uitvoering van beleid over een kalenderjaar. Jaarverslag en jaarrekening vormen samen de jaarstukken.

jaarstukken

Jaarrekening en jaarverslag.

meicirculaire

Jaarlijkse circulaire van het ministerie Binnenlandse Zaken over de omvang van het Gemeentefonds en de wijze van verdeling van deze middelen over de gemeenten. Naast de meicirculaire is er ook de septembercirculaire. Zie ook *algemene uitkering*, *gemeentefonds*.

omslagrente

Binnen de gemeente gebruikte rekenrente. Deze wordt bepaald aan de hand van te betalen rente van alle in het Financieringsfonds ondergebrachte leningen. Deze wordt gebruikt bij het ter beschikking stellen van gelden uit het financieringsfonds aan de sectoren en de berekening van de rentelasten van investeringen.

programmabegroting

Een begroting waarin de gemeentelijke activiteiten zijn geordend naar programma's. Met ingang van de begroting 2004 is deze indeling ingevolge het BBV leidend voor de gemeentebegroting. Het staat gemeenten vrij om zelf de indeling naar programma's en het aantal er van vast te stellen. In Haarlem worden 11 programma's gehanteerd. Deze zijn nader onderverdeeld in domeinen/beleidsvelden.

structureel

Jaarlijks terugkerend, in tegenstelling tot incidenteel. Zie ook: *incidenteel*.

suppletoire begroting

Begrotingswijziging in de loop van het jaar. De gemeenteraad stelt de wijziging vast, waarmee deze onderdeel van de begroting wordt. Zie *budgetrecht*.

uitgangspuntenbrief

Brief van B&W aan de sectoren en gesubsidieerde instellingen met richtlijnen voor het opstellen van de volgende begroting. De brief komt jaarlijks in januari uit en bevat o.a. percentages voor loon- en prijsstijgingen, materiële lasten, energieverbruik, enz.